

**TEK BİR
ORTAK İNANÇ**

Bahai Eserleri
Basım ve Dağıtım A.Ş.

İngilizce Baskı
BAHAİ WORLD CENTRE

Türkçe Çeviri ve Baskı
Bahai Eserleri Basım Dağıtım A.Ş.
Tüm Yayın Hakları Saklıdır

ISBN 978-975-01475-2-4

Baskı Tarihi: Ağustos 2007

Adres:
BAHAİ
ESERLERİ BASIM DAĞITIM A.Ş.
Mahmutbey İSTOÇ 33 Ada No:41
Bağcılar-İSTANBUL
Tel: 0212.871 08 90

Hazırlık ve Baskı :
Kurtiş Matbaacılık
www.kurtis.com.tr

ÖNSÖZ

Rızvan 2002'de, dünyanın dini liderlerine açık bir mektupla hitap ettik. Bu eylemimiz, hizipçi nefret duyguları hastalığının, kararlı bir şekilde kontrol edilmediği takdirde, dünyanın yalnızca küçük bir kesiminin etkisinden uzak durabileceği yıkıcı sonuçların habercisi olduğunun farkındalığından doğmuştur. Mektup, ortaya çıktığı dönemin ilk evrelerinden bu yana Bahâilerin katkıda bulunmak için çaba gösterdiği dinler arası hareketin kaydettiği aşamaları takdirle kabul etmiştir. Bununla birlikte, şunu açık ve samimi olarak söylememiz gerektiğini hissediyoruz ki, dinsel kriz, insanlığa ıstırap veren diğer önyargılar kadar ciddiyetle ele alınacaksa, örgütlü din, uzak bir geçmişten miras kalan sabit fikirlerin üstüne çıkıp onları alt edebilecek yeterlikteki cesareti kendi içinde bulmalıdır.

Biz, her şeyden öte, dinsel liderliğin Tanrı'nın bir olduğu ve tüm kültürel ifade çeşitliliğinin ve insani izahların ötesinde dinin de aynı şekilde bir olduğu gerçeğinin belirtileriyle dürüstçe ve daha fazla kaçamağa başvurmaksızın yüzleşmesinin zamanının geldiğine dair kanaatimizi ifade ettik. Özünde, dinler arası harekete ilham veren ve onun geçtiğimiz yüzyılın çalkantılarından sağ salim geçmesini temin eden, bu gerçeğin ihtarlarıydı. Büyük ilahi dinlerden herhangi birinin geçerliliğine meydan okumakla ilgisi olmayan bu ilke, onların devam eden anlamlılıklarını teminat altına alabilecek yetidedir. Buna karşın, etkisini açığa çıkarması için bu gerçeğin kabulü, dinsel söylemin tam kalbinde harekete geçmelidir ki biz, aklımızdaki bu düşünceden hareketle, mektubumuzun bunu açık seçik belirtmesi gerektiğini hissettik.

Yanıt, cesaret verici olmuştur. Dünyanın her yanındaki Bahâi kurumları, dokümanın binlerce kopyasının başlıca dini toplumların ileri gelen simalarına dağıtılmasını sağladılar. İçerdiği mesajın bazı zümrelerde ele alınmaması, belki şaşırtıcı olmamakla birlikte, Bahâiler, genel olarak sıcak bir şekilde karşılandıklarını bildirmektedirler. Billhassa dokunaklı olan, mesajı alan birçok kimsenin, esas doğası ruhani ve ahlaki olan güçlüklerle baş etme yolunda insanlığa yardım etme hususunda dini kurumların acze düşüşüne dair üzüntülerini apaçık bir samimiyetle ifade etmeleri olmuştur. Müzakereler kendiliğinden, insan ırkının inançlı kitlelerinin birbirlerine olan tavırlarında köklü bir değişim ihtiyacının ortaya çıkışına yönelmiştir ve mektubu alanların birçoğu, onu çoğaltıp kendi camiaları içindeki diğer din adamlarına dağıtmışlardır. Bu girişimin, dinin amacı konusunda yeni bir anlayışın yolunun açılmasında katalizör olarak hizmet edeceği konusunda kendimizi umutlu hissediyoruz.

Bu değişim ne kadar hızlı ya da yavaş meydana gelirse gelsin, Bahâilerin kaygısı, bu mesele dahilindeki kendi sorumlulukları ile ilgili olmalıdır. Dört bir yandaki insanların, O'nun mesajı ile ilişkiye geçmesini temin etmek, Hz.Bahaullah'ın, Kendisini tanımış olanların omuzlarına öncelikli olarak yüklediği bir görevdir. Bu, tabii ki Emrin tarihi boyunca Bahâi toplumunun üstlendiği iş olmuştur; ancak, toplumsal düzendeki hızlanan çöküş, ümitsizce çağrıda bulunarak, dindar ruhun muktedir olduğu iyileştirici etkiyi açığa çıkarmasına şimdiye kadar engel olan zincirlerden kurtarılması için yüksek sesle nidâ etmektedir.

Eğer ki Bahâiler bu ihtiyaca cevap vermek istiyorlarsa, insanoğlunun ruhani hayatını evrime uğratan süreç konusunda derin bir anlayışa yaklaşmalıdırlar. Hz.Bahaullah'ın yazıları, dini konulardaki tartışmaları hizipçi ve geçici anlayışların üzerine çıkarmaya yardım edecek iç görüler sağlamaktadır. Kişinin bu ruhani kaynaktan faydalanma sorumluluğu, bizzat iman lütfunun ayrılmaz bir parçasıdır. "Din ve mezhep taassubu" diye uyarıyor Hz.Bahaullah, "kimsenin söndüremeyeceği, cihanı yakan bir ateştir. Ancak, İlahi Kudret Elidir ki, insanlığı bu büyük belâdan kurtarabilir..." Bahâiler, bu ihtiyacı yanıtlamaya yönelik çabalarında desteklenmiyor olduklarını hissetmek şöyle dursun, hizmet ettikleri Emrin, ortaya çıkmakta olan bir uyanışın ok başını temsil ettiğini hep bir nebze daha takdir edeceklerdir; bu uyanış ki, dini kökenleri önemli olmayan ve hatta birçoğu aslında dine meyli bulunmayan dünyanın dört bir yanındaki insanlar arasında gerçekleşmektedir.

Bu meydan okuma üzerinde düşünmek, bizi, bu takip eden yazıyı hazırlama gibi özel bir göreve sevk etmiştir. Bizim gözetimimizde hazırlanmış olan Tek Bir Ortak İnanç, hem Hz.Bahaullah'ın yazılarındaki hem de diğer dinlerin kutsal metinlerindeki ilgili paragrafları, çağımızın buhranı zemininde gözden geçirmektedir. Onu, dostların düşünce dolu inceleme çabalarına emanet ediyoruz.

TEK BİR ORTAK İNANÇ

Tarihin şimdi başlamakta olan döneminin, Hz.Bahau'llah'ın mesajını yayma çabalarına karşı, henüz sona eren yüzyıldakine göre çok daha alıcı olacağına inanmak için her türlü sebep mevcuttur. Bütün belirtiler, insan bilincinde tam bir dönüşümün yolda olduğuna işaret etmektedir.

Yirminci yüzyılın başlarında, gerçekliğin maddeci yorumu, toplumun yönelişiyle birlikte hakim dünya dini haline gelecek kadar yerini sağlamlaştırmıştı. Süreç içerisinde, insan doğasının uygarlaştırılması, milenyum boyunca izlenmiş olduğu yörüngeden şiddetle fırlatılıp atılmıştı. Batıdaki birçok kimse için, kılavuzluğun odaksal merkezi olma işlevini yürütmüş olan Kutsal otorite -doğası hakkındaki yorumlar her ne kadar farklı ise de- tamamen dağılıp yok olmuş görünüyordu. Birey, kendi hayatını maddi varoluşun ötesindeki bir dünyaya bağladığına inandığı ilişkiye dair dilediği inanışı sürdürmekte fevkalâde özgür bırakılmıştı; ancak, bir bütün olarak toplum, en iyi ihtimalle bir hayal ürünü ve en kötü düşünüşle de bir afyon olduğuna hükmedilen dünya görüşünden –ki iki durumda da gelişimi sekteye uğratmaktaydı- giderek artan bir özgüvenle bağımsızlaşma yolundaydı. İnsanlık, kendi kaderini kendi eline almıştı. Akli deneyler ve tezler yoluyla -insanlar buna inandırılmıştı- insan yönetimi ve gelişimiyle ilgili tüm temel sorunlar çözülmüştü.

Bu genel kanı, yüzyıllar boyu kazanılagelen değerler, idealler ve disiplinlerin şimdi artık insan doğasının güvenilir derecede yerleşik ve kalıcı özellikleri hale geldiği varsayımıyla güçlenmişti. Bunların, sadece eğitim yoluyla rafine edilmeye ve yasalastırma eylemiyle desteklenmeye ihtiyacı vardı. Geçmişin ahlakî kalıtı sadece şu idi: İnsanlığın yok edilemez ve bundan böyle dini aracılıklara gerek duymayan mirası. Şüphesiz, eğitilmemiş bireyler, gruplar, hatta uluslar toplumsal düzenin istikrarını tehdit edip ıslah talep etmeye devam edeceklerdi. Tarihin bütün güçlerinin gerçekleşmesi yönünde insan ırkını taşıyagelmiş olduğu evrensel uygarlık, karşı konulmaz şekilde ortaya çıkmaktaydı; hem de dinî olmayan bir gerçeklik görüşünden ilham alarak. İnsanların mutluluğu, daha iyi sağlık, daha iyi gıda, daha iyi eğitim, daha iyi yaşam koşullarının doğal bir sonucu olacaktır- ve bu sorgusuzca arzulan hedefler, bunların peşinde koşmaya odaklanmış, tek yönlü düşünen bir toplumun ulaşabileceği menzil içinde görünüyordu.

Yerkürenin, dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun yaşamakta olduğu kesimindeyse “Tanrı Öldü” şeklindeki yüzeysel sloganlar, hemen hiç rağbet görmedi. Afrika, Asya, Latin Amerika ve Pasifik halklarının deneyimleri, insan doğasının yalnızca ruhani güçlerce derinden etkilenmekle kalmadığı, bizzat kendi kimliğinin de ruhani olduğu konusunda onları çoktan ikna etmişti. Bunun neticesi olarak da din, her zamanki gibi hayattaki en mutlak yetkiye sahip merci olarak işlev görmeye devam etti. Bu kanaatler, Batıda yerleşmiş bulunan ideolojik devrim tarafından doğrudan doğruya engellenmemiş olmakla birlikte, insanlar ve ülkeler arasındaki etkileşim doğrultusunda, etkin bir şekilde önemsizleştirilmişti. Dogmatik maddecilik, küresel düzeydeki tüm önemli güç ve bilgi merkezlerine öylesine nüfuz etmiş ve onları öylesine ele geçirmişti ki, herhangi bir muhalif sesin dünya çapındaki ekonomik sömürü projelerine meydan okuyabilecek gücü elinde tutması mümkün değildi. İki yüzyıl boyu sömürgeci yönetimler tarafından halihazırda yaratılmış olan kültürel hasarların yanına, buna maruz kalmış kitlelerin ruhsal ve maddesel deneyimleri arasındaki acı verici bir farklılaşma eklenmişti ki, bu, yaşamın neredeyse bütün yönlerini istila etmiş olan bir durumdu. Kendi geleceklerini şekillendirme konusunda herhangi ciddi bir etkiyi yaratmaktan ya da çocuklarının ahlaki sağlığını korumaktan bile aciz bir durumdaki bu toplumlar, Avrupa ve Kuzey Amerika’da ivme kazanmakta olandan farklı, ancak birçok yönüyle ondan daha da yıkıcı bir krize kapılmışlardı. İnanç, bilinçlerdeki merkezi konumunu korumakla birlikte, olayların akışına tesir edebilmekten aciz görünüyordu.

Bu sebeptendir ki, yirminci yüzyıl sonlarına yaklaşılırken, hiçbir şey, küresel önem kazanmakta olan bir konu olarak dinin aniden dirilişi kadar ihtimal dışı görünmemişti. Ne var ki, şimdilerde bir endişe ve mutsuzluk dalgası şeklinde ortaya çıkan, tam olarak bu ise de, birçok kimse hâlâ bu durumu yaratan ruhani boşluk duygusunun pek bilincinde değildir. Diplomasinin sabır dolu sanatına karşı umursamaz olduğunu belli eden eskinin bağnaz çatışmaları, daha öncesinde görülmemiş büyüklükteki bir yıkıcılıkla tekrar ortaya çıkmıştır. Kutsal yazıtlardaki temalar, mucize olayı ve dinsel dogmalar –ki tümü yakın bir zamana kadar, cehalet döneminin kalıntıları olarak bir kenara atılmış duruyordu- nüfuz sahibi medya tarafından ciddi anlamda araştırılmaya başlanmıştır. Birçok ülkede dini geçmiş, siyasi görevlere adaylıklarını koyanlar açısından, hem yeni hem de zorlayıcı bir önem kazanmaktadır. Berlin Duvarının yıkılmasıyla, uluslararası barış şafağının

söktüğünü varsaymış olan bir dünya, tanımlayıcı karakteri uzlaşma bilmez dinsel nefretler olan bir medeniyetler savaşının pençesinde olduğu yolunda uyarı almaktadır. Kitapevleri, dergi stantları, İnternet siteleri ve kütüphaneler, dinsel ve ruhani konulardaki bilgiye duyulan bitmez tükenmez bir toplumsal açlığı gidermek için uğraş vermektedir. Belki de değişimin meydana gelmesindeki en büyük etken, öz disiplini ve ahlaki davranışa sadakati yeniden canlandıracak yeterlikteki bir güç olarak dinsel inancın, güvenilir bir ikamesi olmadığının gönülsüz de olsa kabulü olmuştur.

Dinin, şeklen algılandığı haliyle hükmetmeye başladığı ilginin ötesinde, ruhani arayışta da yaygın bir yeniden canlanış vardır. En genel biçimiyle, salt fiziksel olanın ötesindeki bir kişisel benliği keşfetme isteği olarak ifade bulan bu gelişme, karakterinde hem pozitif hem negatif olan sayısız tutkuları teşvik etmektedir. Diğer bir yanda ise, adalet arayışı ve uluslararası barış davasının desteklenmesi, bireyin toplumdaki rolüne ilişkin yeni anlayışları canlandırma etkisine de sahip olmaya meyillidir. Benzer bir şekilde, toplumsal karar sürecinde değişim yaratmak için destek seferberliğine odaklanmış olsa da çevrecilik ve feminizm gibi hareketler, insanları kendilerini ve hayattaki amaçlarına dair algılarını yeniden gözden geçirmeye sevk etmiştir. Tüm büyük çaptaki dini toplumlarda meydana gelmekte olan yeni bir yöneliş, inananların, ana inancın geleneksel dallarından, üyelerinin ruhani arayışına ve kişisel deneyimlerine birincil önemi veren tarikatlarına doğru hızlanan göçüdür. Zıt kutupta ise, dünya dışı gözlemler, “kendini keşfetme” uygulamaları, yabancı doğaya çekilme, karizmatik yüceltme, çeşitli Yeni Akım hevesler, narkotik ve hayâl gördüren maddelere atfedilen bilinç artırıcı etki; bir asır önceki benzer bir tarihi dönüm noktasında spiritüalizmin ya da teosofinin gördüğü rağbetten çok daha geniş çapta ve daha farklı hayranlıkları cezbetmektedir. Birçok akılda bir iğrenme yaratabilecek böylesi yönelimlerin ve uygulamaların çoğalışı, bir Bahâî için, esasen Mecnunun eski hikayesinde vücut bulan iç görünümün bir hatırlatıcısı olma görevini yerine getirmektedir; her ne kadar onun halis ruh olduğunun bilincinde idiye de, Mecnun, sevdiği Leyla’sını bulmak uğruna tozu toprağı elekten geçiriyordu: “Onu her yerde arıyorum; belki bir yerlerde bulacağım...”¹

*

Dine karşı yeniden uyanan ilginin, gerek açıkça dindar gerekse daha az tanımlanabilir ruhani yansımaları açısından, zirve noktasına varmaktan henüz çok uzak olduğu açıktır. Tam aksine, bu olgu gün geçtikçe ivme kazanan tarihsel güçlerin ürünüdür. Bu güçlerin ortak etkileri ise, maddi varoluşun en yüksek gerçekliği temsil ettiğine dair yirminci yüzyılda dünyaya miras bırakılan kesin inancı erozyona uğratmalarıdır.

Bu yeniden değerlendirmelerin en bariz sebebi, materyalist girişimin bizzat iflas etmesi olmuştur. Gelişim düşüncesi, yüz yıldan daha fazla bir zamandan bu yana, ekonomik kalkınma ile ve bunun sosyal ilerlemeyi güdüleme ve şekillendirmesi ile özdeşleştirilmiştir. Mevcut düşünce farklılıkları, bu dünya görüşüne meydan okuyamamış, sadece amaçlarına en iyi şekilde hangi yoldan ulaşılacaklarına dair anlayışları sorgulamıştır. Bunun en uç noktası olan, adeta bir demir misali “bilimsel materyalizm” dogması, tarihin ve insan davranışının bütün yönlerini kendi dar tabirleri çerçevesinde yeniden yorumlamaya çalışmıştır. Başlangıçtaki savunucularının ilham aldıkları hümanist idealler ne olursa olsun, evrensel sonucu, boyun eğdirdikleri talihsiz kitlelerin hayatlarını düzenlemede baskı yönteminin her tür vasıtasını kullanmaya hazır totaliter denetim rejimlerinin yaratılması olmuştur. Böylesi suiistimalleri haklı çıkarmak maksadıyla öne sürülen hedef ise, sadece yokluklardan kurtuluşu değil, aynı zamanda insan ruhu için mutluluğu da garantileyecek yeni bir toplumun yaratılması idi. En sonunda, seksen yıllık artan çılgınlık ve merhametsizliğin ardından bu hareket, dünyanın geleceği için inanılır bir rehber olma niteliğini yitirip çökmüştür.

Diğer toplumsal deneyim sistemleri, bir yandan insâni olmayan yöntemlere başvurmayı reddederken, bir yandan da ahlaki ve akli güdülenmelerini, aynı dar görüşlü gerçeklik anlayışından türetmişlerdir. Bu görüş varsaymıştı ki, insanlar kendi ekonomik refahlarına ilişkin konularda, esas olarak kendi çıkarını düşünen oyuncular olduklarından, adil ve müreffeh toplumlar inşa etmek, modernleşme olarak tanımlanan olgunun şu veya bu tasarımı aracılığıyla sağlanabilirdi. Bununla birlikte, yirminci yüzyılın son evreleri, tam aksi yöndeki bir buhranın giderek artan göstergeleri altında ezilmiştir: Aile yaşantısının çöküşü, suç oranında yükselme, işlevsiz hale gelen eğitim sistemleri ve Hz.Bahau’llah’ın, insan toplumunu bekleyen durum hakkında söylediği, uyarıcı mahiyetteki ciddiyet dolu sözlerini akla getirecek, diğer bir dizi toplumsal hastalıklar: “Şimdi açığa vurulması uygun görülmeyecek bir duruma girecektir.”²

Dünyanın, sosyal ve ekonomik kalkınma olarak adlandırmayı öğrendiği olgunun kaderi, en idealistçe hareket güdülerinin bile, materyalizmin temeldeki zaafını düzeltmeyeceği konusunda hiçbir şüphe bırakmamıştır. İkinci Dünya Savaşı kargaşasının hemen ertesinde doğmuş olan “kalkınma”, insan ırkının bugüne kadar peşine düştüğü en kapsamlı ve en tutkulu ortak girişim olmuştur. Bu girişimin insancıl motivasyonu, muazzam maddi ve teknolojik yatırıma karşılık gelmiştir. Elli yıl sonra, kalkınmanın yaratmış olduğu inkâr edilemez faydalar kabul edilmeliyse de, kendi ölçütlerine bakıldığında, teşebbüsün cesaret kırıcı bir hüsrana dönüşmesi gerekir. Böylesine büyük umutlarla yola çıkmış olan bu ortak çaba, insanlık ailesinin uygarlığın nimetlerinden faydalanan küçük bir kesiminin refahı ile, ümitsizce yokluklar içinde boğulan, uçsuz bucaksız kitlelerin koşulları arasındaki boşluğu kapatmak şöyle dursun, söz konusu boşluğun dipsiz bir uçuruma dönüşmesini seyretmekten öteye geçememiştir.

Materyalizmin bir varsayımı olan insanlığın iyileştirilmesi düsturunun bugünkü mirasçısı olan tüketim kültürü, kendisine ilham veren hedeflerin kısa ömürlü doğasından herhangi bir mahcubiyet duymamaktadır. Karşılığını ödeyebilen küçük bir azınlık insan için, sunduğu faydalar öncelikli derecede acil ve gerekçesi de özür kabul etmez niteliktedir. Geleneksel ahlaki değerlerin çöküşü ile cesaretlenmiş olan yeni inanışın yükselişi, esas itibarıyla, şehvet kadar içgüdüsel ve kör, doğüstü yaptırımların ölçülü sınırlamalarından salıverilmiş hayvani dürtünün zaferinden başka bir şey değildir. Bunun en aşikâr kurbanı dil olmuştur. Bir zamanlar ahlaki zaaf olarak evrensel çapta şiddetle eleştirilen eğilimler, sosyal gelişmenin gereklerine dönüşmüştür. Bencilik, ödüllendirilen bir ticari kaynak haline gelmektedir; yalan, kamusal bilgilendirme olarak kendine yer bulmaktadır; çeşitli türden sapkınlıklar, arsız bir şekilde sivil haklar statüsünü talep etmektedir. Üretilen uygun örtmeceler altında hırs, şehvet, tembellik, gurur -hatta şiddet- sadece geniş kabul görmeye kalmayıp aynı zamanda sosyal ve ekonomik bir değer de kazanmaktadır. Ne tuhaftır ki, kelimeler anlamını yitirdikçe, gerçeğin dikkatsizce uğruna feda edildiği maddi konforlar ve kazançlar da anlamını yitirmiştir.

Şurası açıktır ki materyalizmin hatası, yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik takdire değer çabasında değil, onun misyonunu tanımlayan zihniyetin darlığı ile mantıksızca bir kendine güvenin içinde yatmaktadır. Hem maddi zenginliğin, hem bunun için gerekli bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin etkisi, Bahâî İncancının yazılarında sıklıkla karşılaşılan bir olgudur. Bununla birlikte, başlangıçtan beri kaçınılmaz olduğu şekilde fiziksel ve maddi faydaları insanlığın ruhani ve ahlaki gelişiminden ayrı tutmayı amaçlayan zorbaca çabalar, maddeci kültürün bizzat çıkarlarına hizmet ettiğini iddia ettiği kalabalıkların bağılıklarını kaybetmesiyle - bunun cezası olarak- sonuçlanmıştır. “Bakınız dünya her gün nasıl yeni yeni felaketlerle karşılaşılıyor”, diye uyarıyor Hz.Bahauallah. “Hastalık, ümitsizlik merhalesine yaklaşıyor. Durum böyle iken, hakiki Doktor tedaviden men ediliyor, şarlatanlara rağbet gösteriliyor, istedikleri gibi hareket etmekte serbest bırakılıyorlar...”

3

*

Materyalizmin vaatlerinin yarattığı yanlışın yanı sıra, gerçeklik hakkında insanlığın yirmi birinci yüzyıla taşıdığı yanlış kavramları kökten sarsan bir değişim gücü de küresel bütünleşmedir. Bu, en basit düzeyde gezegenin farklı toplumları arasındaki karşılıklı etkileşim için geniş yollar açan iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle kendini göstermektedir. Bilgiye genel çapta erişilebiliyor olması, kişiler arası ve toplum içi etkileşimleri kolaylaştırmanın yanı sıra, yakın bir zamana kadar imtiyazlı seçkinlere özgü bir alan olan çağların bilgi birikimini, ulus, ırk veya kültür ayrımı olmaksızın bütün insan ailesinin ortak mirasına dönüştürme etkisine sahiptir. Küresel bütünleşmenin sürdürmekte olduğu -doğrusu yoğunlaştırdığı- tüm eşitsizliklerle birlikte, hiçbir bilgi sahibi bir gözlemcinin, bu gibi değişimlerin ortaya çıkardığı gerçek üzerinde derin düşünmekten geri kalması mümkün değildir. Bu derin düşünme, beraberinde mevcut yerleşik otoritenin sorgulanmasını getirmiştir; artık sadece dini ve ahlaki otoritenin değil, aynı zamanda devletin, akademi dünyasının, ticaretin, medyanın ve artan bir şekilde de bilimsel görüşün sorgulanması söz konusudur.

Teknolojik faktörlerin yanı sıra, gezegenin birleşmeye gidişi, düşünce üzerinde daha başka ve hatta daha doğrudan etkiler ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, küresel bilincin gelişmesinde uluslararası çaptaki kitlesel

seyahatlerin dönüştürücü etkisini abartı saymak imkansız olacaktır. Hz.Bab'ın Kendi görevini dünyaya ilan etmesinden beri geçen bir buçuk asır boyunca dünyanın tanık olduğu muazzam göçlerin sonuçları ise daha da büyük olmuştur. Zulümden kaçan milyonlarca mülteci, devasa dalgalar gibi özellikle Avrupa, Afrika ve Asya kıtalarının her bir tarafına çarparak dağılmıştır. Böyle bir kargaşanın yol açtığı acıların ortasında insan, dünya ırklarının ve kültürlerinin tek bir küresel anavatanın yurttaşları olma yolunda ilerleyen bütünleşmesini sezebilmektedir. Bunun bir sonucu olarak, her tür kökenden insan, atalarının çok az bildiği ya da hiç bilmediği insanların kültür ve görenekleriyle karşı karşıya gelmiş ve bu gözden kaçırılmayacak bir anlam arayışını uyandırmıştır.

Dünya işlerini ellerinde tutan ve Hz.Bahau'llah'ın çağrısını yönelttiği kimselerden herhangi biri, Yaratıcısının ahlaki güvenceleriyle desteklenen bir gerçeklik anlayışının üzerinde durup düşünmek için zaman ayırmış olsaydı (ki bu ahlaki nitelikler onların gözünde en muteber tuttuklarını iddia ettikleri türdendi), geçen bir buçuk asır içinde tarihin ne kadar farklı cereyan edecek olduğunu hayal etmek olanaksızdır. Bir Bahai için yanılığa düşülmeyecek olan şey, bu başarısızlığa rağmen Hz.Bahau'llah'ın mesajında dünyaya haber verilen değişimlerin karşı konulmaz biçimde kendilerini gerçekleştirmekte olduklarıdır. Ortak keşifler ve ortak doğum sancuları sayesinde değişik kültürlerden insanlar, birer hayal ürünü olan kimlik farklılıklarının yüzeysel görünüşünün hemen altındaki ortak insanîyet ile yüz yüze gelmişlerdir. Bazı toplumlarda inatla karşı konuluyor ya da başka yerlerde anlamsızlıktan ve boğucu sınırlandırmalardan bir kurtuluş olarak hoş karşılanıyor olsa da, dünya sakinlerinin gerçekten de “bir ağacın yaprakları”⁴ olduğu duygusu şimdi yavaş yavaş insanlığın ortak çabalarının değerlendirme ölçütü haline gelmektedir.

Materyalizmin kesin değerlerine olan inancın yitirilişi ve insani deneyimin ilerleyen küreselleşme süreci, varoluşun amacına yönelik bir anlayış özlemi ilham etme noktasında birbirlerini desteklemektedirler. Temel değerlere meydan okunmuş; dar kalıplı mahalli bağımlılıklar terkedilmiş; bir zamanlar düşünülmesi bile imkansız gözükten talepler kabul edilmiştir. “Bu, dünya çapındaki kargaşadır ki...” diye açıklıyor Hz.Bahau'llah, geçmiş dinler onun hakkında “Diriliş Günü” benzetmesini kullanmışlardır: “Nida yükseldi, ölümler mezarlarından kalktı; kalkanlar şaşkın şaşkın bakınıyorlar.”⁵ Bütün bu alt üst oluşlar ve sıkıntıların ötesinde bu süreç, esas itibarıyla ruhani bir süreçtir: “Merhametlinin yeli esmiş, ruhlar bedenlerinin mezarlarından kalkmışlardır.”⁶

*

Tarih boyunca ruhani gelişimin başta gelen etmenleri büyük dinler olmuştur. Dünya insanların çoğunluğu için bu inanç sistemlerinden her birinin kutsal kitabı, Hz.Bahau'llah'ın sözleriyle “Tanrı Şehri”⁷, insan bilincini bütünüyle içine alan, samimi inananları “yeni bir göz, yeni bir kulak ve taze bir yürek ve ruh”⁸ ile donatacak kadar güçlü bir bilgi kaynağı olma görevini üstlenmiştir. Tüm dinsel kültürlerin katkıda bulunmuş olduğu engin bir literatür, birçok arayıcı nesiller tarafından aktarılan yüceliş deneyimini kaydetmektedir. Bin yıllar boyunca, İlahi kaynağın mesajlarına cevap verenlerin hayatları, milyonlarca inanan hemcinsleri için ruhun deneyimlerini bitimsiz bir şekilde yineleyerek müzikte, mimaride ve başka sanatlarda heyecan verici başarılarla ilham kaynağı olmuştur. Varolan hiçbir başka güç, insanlardan bunlara denk kahramanlık, kendini feda ediş ve öz disiplin kabiliyetlerini ortaya çıkarmaya muktedir olamamıştır. Ortaya çıkan ahlaki prensipler, kendilerini her seferinde toplumsal düzeyde insan ilişkilerini düzenleyen ve geliştiren evrensel yasalara dönüştürmüşlerdir. Geniş bir açıdan bakıldığında büyük dinler, uygarlaşma sürecinin birincil sürükleyici gücü olarak ortaya çıkmaktadırlar. Bunun aksini iddia etmek, hiç şüphesiz tarihin tanıklığını görmezden gelmektir.

O halde neden bu uçsuz bucaksız zengin miras, bugünün yeniden uyanan ruhani arayışı için merkezi bir sahne olarak hizmet etmiyor? Belli belirsiz de olsa, söz konusu dinlerin yükselişine yol açan öğretilere yeni bir çekicilik kazandırmak ümidiyle onları yeniden tanımlama gibi gayretli girişimlerde bulunmaktadır; ancak anlam arayışının daha önemli olan kısmı dağınık, bireyci ve karakterinde tutarsızdır. Kutsal yazılar değişmemiştir; içerdikleri ahlaki prensipler geçerliliklerinden hiçbir şey yitirmemişlerdir. İlahi Varlığa samimiyetle sorular yönelten hiçbir kimse, ısrarlı olduğu takdirde, Mezmurlar'da ya da Upanişadlar'da cevap veren bir ses bulmakta başarısızlığa uğramayacaktır. Bu maddi varoluşu aşan Gerçeklik hakkında biraz algıya sahip bir kimse, İsa'nın ya da Buda'nın bu gerçek hakkındaki samimiyet dolu sözlerinden tüm kalbiyle etkilenecektir. Kuran'ın kıyamete dair öngörülerini, okuyucularına adaletin gerçekleşmesinin İlahi amacın

merkezi olduğu konusunda sağlam bir güvence vermeye devam etmektedir. Bunun yanında, kahramanların, şehit ve azizlerin hayatları, bu hayatların asırlar önce yaşandıkları zamana kıyasla anlamlarından bir şey yitirmiş değildir. Bu nedenle, birçok dindar insan için mevcut uygarlık buhranının en acı verici yönü, gerçeğe dair arayışın dinin tanıdık yollarına güvenle yönelmemiş olmasıdır.

Sorun, tabii ki iki yönlüdür. Akılcı ruh, sadece kendine özgü bir alanı işgal etmekle kalmayıp, aynı zamanda toplumsal düzenin de aktif bir katılımcısı haline gelmiştir. Her ne kadar büyük dinlerin kabul görmüş doğruları geçerliklerini korusa da yirmi birinci yüzyılda yaşayan bir bireyin günlük deneyimi, bu kılavuzluğun açığa vurulduğu çağlarda bilebileceklerine göre hayal edilemez derecede farklılaşmıştır. Demokratik karar mekanizması, bireyin otorite ile ilişkisini temelden değiştirmiştir. Kadınlar, artan bir güven ve artan bir başarı düzeyi ile, haklı olarak erkeklerle tam bir hak eşitliğinde ısrar etmektedirler. Bilim ve teknolojiye devrimler toplumun sadece işleyişini değil, toplum kavramını, daha doğrusu hayatın kendisini de değiştirmiştir. Evrensel eğitim ve yaratıcılığın yeni alanlarındaki patlama, sosyal hareketliliği ve bütünleşmeyi teşvik eden içgörülerini harekete geçirirken, hukuki düzen, vatandaşları bu fırsatlardan en iyi şekilde yararlanma konusunda cesaretlendirmektedir. Kök hücre araştırmaları, nükleer enerji, cinsel kimlik, ekolojik stres ve zenginliğin kullanımı, en basitinden, benzeri görülmemiş sosyal sorunları açığa çıkartmıştır. Bunlar ve insan hayatının her yönünü derinden etkileyen daha sayısız başka değişimler, hem toplum, hem onun bireyleri için yeni bir günlük seçimler dünyası meydana getirmiştir. Değişmemiş olan şey, ister daha iyi ister daha kötü olsun böyle seçimleri yapmanın kaçınılmaz gerekliliğidir. İşte, çağın buhranının ruhani doğasının en keskin odak noktası burasıdır, çünkü gerek duyulan kararların çoğu maddi olmanın ötesinde ahlakidir. Bu nedenle, geleneksel dine olan inancın yitimi, büyük ölçüde modernlikle iç içe, başarılı ve güven içinde yaşamak için gerekli kılavuzluğu, o inancın içinde keşfedemeyişin kaçınılmaz bir sonucu olmuştur.

Miras alınmış inanç sistemlerinin, insanlığın ruhani özlemlerine bir cevap olarak yeniden ortaya çıkışının önündeki ikinci bir engel, küresel bütünleşmenin sözü edilmiş olan etkileridir. Gezegenin her yanında, sabit bir dini anlayış çerçevesi içinde yetişmiş insanlar, bir anda kendilerini inançları ve yaşayışları ilk bakışta kendilerinininkiyle uzlaşmaz derecede farklı olan başka insanlarla yakın ilişkiler içinde buluverdiler. Bu farklılıklar savunmacılığa, birikip duran kızgınlıklara ve açık çatışmalara yol açabilmekte, hatta sıklıkla da açmaktadır. Yine de birçok olayda mevcut etki, edinilmiş öğretinin yeniden gözden geçirilişini ve ortak nitelikteki değerlerin keşfine yönelik çabaları cesaretlendirmek olmuştur. Çeşitli dinler arası faaliyetlerin gördüğü destek, şüphesiz ki halkın çoğunluğu arasındaki bu türden tepkiye çok şey borçludur. Bu gibi yaklaşımlar kaçınılmaz olarak, olumlu ilişkilere ve anlayışa engel olan dinsel öğretilerin sorgulanmasını beraberinde getirmektedir. Eğer inanışları bir başkasınınkinden tamamen farklı olan insanlar, buna rağmen ahlaken takdire değer bir yaşam sürüyorlarsa, bir insanın dinini onlarınkinden üstün kılan şey nedir? Ya da, eğer bütün büyük dinler belli temel değerlerde ortak iseler, bağnaz bağlılıklar, sadece bir birey ile komşusu arasında istenmeyen engelleri daha da güçlendirme tehlikesini yaratmaz mı?

Bu nedenle bugün, geçmişteki yerleşik dini sistemlerin herhangi birinin, insanlığa modern yaşamın sorunları konusunda ve hatta 'birbirinden tamamen farklı mezheplerinin bu amaç için bir araya gelmesi gerektiği' şeklinde gerçekleşmesi muhtemel olmayan bir konuda en iyi kılavuz olma rolünü üstlenebileceği yanılışına, konu ile belli ölçüde tarafsız bir aşinalığı olan kimselerden ancak az bir kısmı hak verir gibi görünmektedir. Dünyanın bağımsız dinler olarak kabul ettiği sistemlerin her biri, kendi bağlayıcı kutsal yazıları ve kendi tarihinin yarattığı bir yapı üzerine kurulmuştur. Bu din, Kurucusunun bağlayıcı sözlerinden bir meşruiyet türetme yoluyla kendi sistemini yeniden biçimlendiremediği için, benzer şekilde toplumsal ve akli evrim sürecinin yönelttiği yığınla soruyu da yeterli ölçüde cevaplayamamaktadır. Birçok kimse için sıkıntı verici görünse de bu, evrimsel sürecin kendi doğasında bulunan bir özellikten başka bir şey değildir. Aksi yöndeki herhangi bir hareketi zorlamaya yönelik girişimler, ancak dinin büyüünün daha derin ölçüde bozulmasına ve bölücü çatışmaları şiddetlendirmeye yol açacaktır.

*

İkilem, hem yapay hem de kendi kendini yaratır niteliktedir. Bahailerin bugün Hz.Bahaullah'ın mesajını paylaşma işiyle meşgul oldukları dünya düzeni -eğer böyle tanımlamak yerindeyse- gerek insan doğası gerek sosyal evrim hakkındaki yanlış kanılarıyla, insanlığın ıslahına yönelik en zeki ve iyi niyetli çabalara bile ciddi şekilde engel olacak kadar tutucu bir yapıya sahiptir. Bu, özellikle din kavramının hemen hemen her yönünü çevreleyen akıl karışıklığıyla kendini doğrular. Bahailer, çevrelerindeki ruhani gereksinimlerine layıkıyla

cevap verebilmek için ilgili sorunlar hakkında derinlemesine bir anlayış kazanmak durumunda kalacaklardır. Böylesi bir mücadelenin gerektirdiği yaratıcılık çabası, kendi Dinlerinin yazılarında muhtemelen en sık ve öncelikli olarak tekrarlanan uyarı niteliğindeki öğütten anlaşılabilir: “derin düşünmek”, “düşünüp taşınmak”, “tefekkür etmek”.

Popüler söylemin beylik sözlerinden biri, “din” ile kastedilen şeyin halihazırda varolan sayısız mezhepler olduğudur. Tahmin edilebileceği gibi böylesi bir düşünce, başka kesimlerde, din ile kastedilenin bütün uygarlıkları şekillendiren ve onlara ilham veren, tarihteki büyük, bağımsız inanç sistemlerinden herhangi biri olduğu şeklindeki itirazı anında harekete geçirmektedir. Ancak bu bakış açısı, hemen ardından, bu tarihsel dinlerin modern dünyada nerede bulunabileceğine dair kaçınılmaz soruyla karşılaşacaktır. “Musevilik”, “Budizm”, “Hıristiyanlık”, “İslam” ve diğerleri, onların adına yetkiyle konuştuğunu söyleyen, birbirleriyle uzlaşmaz derecede muhalif organizasyonlarla besbelli ki özdeşleştirilemeyecek olduklarına göre, şimdi tam olarak nerededirler? Sorun bununla da sona ermemektedir. Bu sorgulamaya neredeyse kesin olarak verilebilecek başka bir cevap, din ile kastedilen şeyin sadece hayata karşı bir tavır, maddi varoluşu aşan Gerçeklikle bir tür ilişki kurma hissi olduğu şeklinde olacaktır. Bu şekilde anlaşılan din, bireyin doğal bir özelliğidir, organizasyonun etkisinden uzak bir içgüdüdür, her zaman ve her yerde ulaşılabilir bir deneyimdir. Ne var ki böyle bir yönlendirme, dindar zihniyete sahip kişilerin büyük çoğunluğu tarafından, öz disiplinin ve dine anlam veren birleştirici etkinin yoksunluğu olarak görülecektir. Hatta bazı itirazcılar bunun aksine dinin, kendileri gibi insanları toplumun geri kalan kısmından tamamıyla ayıran günlük ritüeller ve nefis köreltme uygulamalarını içeren bir yaşam tarzını ifade ettiğini ileri süreceklerdir. Tüm bu birbirinden farklı anlayışların ortak özelliği, insan aklının sınırlarını tamamen aştığı kabul edilen bir olgunun, yavaş yavaş -ister kurumsal, ister teolojik, ister deneysel ve ister törensel olsun- insanlar tarafından türetilmiş kavramsal sınırlar içine hapsedildiğinin göstergeleri olmalarıdır.

Hz.Bahaullah'ın öğretileri, bu tutarsız görüşler düğümünü delip geçmekte, böyle yaparken de gerek açık gerek üstü örtülü olarak bütün İlahi zuhurların kalbinde yatan birçok gerçeği yeniden kesin ve açık olarak izah etmektedir. O'nun maksadının ayrıntılarını içeren bir yorum olmamasına rağmen, Hz.Bahaullah, Tanrısal Gerçekliği dini soru cevap yöntemleri ve inanış biçimleri içine sığdırma ya da bu şekilde ima etme girişimlerinin kendi kendini kandırma çabaları olduğunu açıkça belirtmektedir; “Şurası gerçek bilgi ve aydın fikir sahiplerine malûmdur ki, Tanrı'nın görünmez hüviyeti ve birliğinin Zâtı meydana çıkma ve görünmeden, yükselip alçalmadan ve girip çıkmadan münezzehtir. O, her vasfedicinin vasfından ve her idrak eyleyicinin idrakinden yücedir.”⁹ Her şeyin Yaratıcısı, erişilmez bir kutsallığın niteliklerini yansıtan peygamberlik Simaları'nın görünmesini, Kendisinin varlık alanına getirdiği ve de sürekli evrim geçirmekte olan yaratılış ile Kendisi arasındaki iletişim vasıtası olarak tayin etmiştir: “Varlığına başlangıç bulunmayan Zâtının tanınması böylece hiç bir veçhile mümkün olmadığına göre,... nurlu Kudsiyet Cevherlerini ruhanî ruh âlemlerinde, beşer suretinde, insanlar arasında göndermiştir; tâ ki Onlar, varlığına başlangıç bulunmayan O Zâtı ve eskiliğine sınır konulamayan Hüviyeti yansıtınsınlar.”¹⁰

Tanrı'nın Elçileri arasında, birini diğerine göre yüceltmek yoluyla fark gözetmeye çalışmak, Sonsuz ve Her Şeyi Saran Varlığın, insanoglunun keyfine ve kuruntularına maruz olduğu yanılığına kapılmaktır. “Şurasını çok iyi bilirsin ki,” diye buyuruyor Hz.Bahaullah dosdoğru sözleri ile: “bütün Peygamberler Tanrı emrinin başka başka libaslar içinde görünen heykelleridir. İnce bir bakışla bakarsan, onların aynı uçmakta gezdiklerini, aynı havada uçtuklarını, aynı yaygıda oturduklarını, aynı sözü söylediklerini, aynı dini yaydıklarını görürsün.”¹¹ Daha ötede, bu eşi olmayan Simaların doğasının maddi hayattan ödünç alınmış kuramlar içine sığdırılabileceğini -ya da sığdırılması gerektiğini- hayal etmek aynı derecede boştur. “Tanrı bilgisi” ile kastedilen şey diye açıklıyor Hz.Bahaullah, O'nun iradesini ve sıfatlarını açıklayan Mazharların bilgisidir; işte ruhun, hem dilin hem anlayışın ötesinde olan bir Yaratıcı ile yakından ilişkiye geçtiği nokta burasıdır. Hz.Bahaullah, “Tanıklık ederim ki”, diye Tanrı Mazharının makamı hakkında şu ifadede bulunuyor, “...Senin Cemalinin vasıtası ile Mabud'un cemalinin örtüsü açıldı ve Senin yüzün ile Maksud'un yüzü parladı...”¹²

Din, bu şekilde algılanacak olduğunda, ruhu normal şartlarda hayal dahi edilemeyecek olan potansiyele doğru ayağa kaldırır. Kişinin doğası, kendi yaşadığı çağdaki Tanrı vahyinin nüfuzundan yararlanmayı öğrendiği ölçüde giderek İlahi dünyanın nitelikleriyle bezenir: “Her insan, bu Hakikat Güneşinin Öğretileri sayesinde” diyor Hz.Bahaullah, “iç varlığına doğuştan ihsan olunan gizli kabiliyetlerin hepsini izhar edebileceği bir makama varıncaya kadar ilerleyip gelişir.”¹³ İnsanlığın amacı “sürekli ilerleyen bir uygarlığı”¹⁴ daha ileriye

götürmeyi içerdiğinden, dinin sahip olduğu sıra dışı güçlerden önemli bir tanesi de, inananlarını zamanın sınırlarından özgür kılma ve onlardan gelecek yüzyılların nesilleri uğruna yapılmış fedakârlık örnekleri ortaya çıkarma yeteneği olmuştur. Gerçekten de ruh ölümsüz olduğundan, kendi gerçek doğasına uyanması, evrim sürecine sadece bu dünyada değil, aynı zamanda çok daha doğrudan bir şekilde ötede uzanan dünyalarda da hizmet etmesi için onu güçlendirir: “Bu ruhlardan intişar eden ışık” diye açıklıyor Hz.Bahauallah, “dünyanın ilerlemesine ve milletlerin yükselmesine sebeptir...Sebepsiz, illersiz, muharriksiz hiç bir şey yoktur. Feragat timsali olan bu ruhlar varlık aleminde en büyük iç tepki olagelmış ve olagideceklerdir.”¹⁵

İnanç bu nedenle, insan ırkı için, önemli bir çağdaş düşünür tarafından “evrim kendi kendinin bilincine vardı”¹⁶ diye tanımlandığı şekilde gerekli ve yadsınamaz bir itici güçtür. Yirminci yüzyılda yaşanan olaylarının üzücü ve kuvvetli bir tanıklıkla ortaya koyduğu gibi, inancın doğal dışavurumlarının yapay olarak engellenmesi durumunda, ne kadar da değersiz -hatta alçaltıcı da- olsa ikana duyulan güçlü özlemi belli ölçüde yatıştırabilecek tapınma nesnelere icat edilecektir. Bu inkâr edilemeyecek bir dürtüdür.

Kısacası, sürüp gitmekte olan vahiy sürecinde, din diye adlandırdığımız bilgi sisteminin Kaynağı olan Kimse, bu sistemin bütünlüğünü ve onun bağnazca tutkular tarafından yaratılmış olan çelişkilerden bağımsız olduğunu herkese gösterir. Her bir Tanrı Zuhuru, görevinde tahminleri aşan bir özerkliğe ve otoriteye sahiptir; aynı zamanda da tek bir Gerçeğin sonu olmayan açığa çıkış sürecinin bir evresidir. Birbirini izleyen Tanrısal zuhurların amacı, yaratılışın emini olarak insanlığı kendi kapasitesinin ve sorumluluklarının farkına vardırarak olduğundan, süreç sadece tekrar edici değil, aynı zamanda ilerleyici bir niteliktedir ve ancak bu bağlamda algılandığı zaman hakıyla takdir edilebilir.

Bahailer hiçbir şekilde, bu erken vakitte, kendi İnançlarının temelini oluşturan vahyin içinde var olan gerçeklerin küçücük bir parçasından daha fazlasını kavramış olduklarını iddia edemezler. Örneğin, Emrin evrimiyle ilgili olarak Emrin Velisi şöyle demiştir; “Makul bir şekilde cüret edip girişebileceğimiz tüm şey, zamanı geldiğinde insanlığı kuşatmış olan karanlığı kovup uzaklaştıracak olan söz verilmiş Şafağın ilk ışınlarının bir anlık bir parıltısını elde etmeye çabalamaktır.”¹⁷ Alçakgönüllülüğü teşvik etmek bir yana, bu gerçek bize, Hz.Bahauallah’ın halihazırda varolan çok sayıda din ve mezhep kurumlarına ek olarak yeni bir din daha yaratmamış olduğunun değişmez bir hatırlatıcısı olarak hizmet etmelidir. O bundan ziyade, din kavramının bütünü bilimsel gelişimi harekete geçiren başlıca güç olarak tanımlayıp yeniden biçimlendirmiştir. İnsan ırkı tüm çeşitliliğiyle tek bir tür olduğu için, aynı şekilde Tanrı’nın, bu varlık türünün içinde gizli yatan akıl ve kalp niteliklerini yetiştirmede kullandığı vasıta da tek bir süreçtir. Onun kahramanları ve azizleri, bu zorlu işteki tüm aşamaların kahraman ve azizleridir; başarıları da tüm aşamaların başarıları. Bu, Hz.Abdülbaha’nın hayatı ve eserlerinde gösterilen ve bugün de insanlığın bütün ruhani mirasının -dünyanın bütün insanlarına eşit derecede açık olan bir miras- vârisi haline gelen Bahai toplumunda örneği sergilenen standarttır.

Bu nedenle Tanrı’nın varlığının yinelenen kanıtı, O’nun bilinmeyen bir zamandan beri tekrar tekrar Kendisini izhar etmiş olmasıdır. Daha geniş bir anlamda, Hz.Bahauallah’ın açıkladığı gibi, insanlığın dinsel tarihinin engin destanı, “Ahdin” yerine getirilişinden başka bir şey değildir, ki bu “Ahit”, her şeyin Yaratıcısının insan alemine ruhani ve ahlaki gelişiminin esası olan yanılmaz kılavuzluğun güvencesini verdiği ve onu bu değerleri özümsemeye ve hayatına yansıtmaya çağırdığı ebedi vaattir. Bir kimse, -eğer amacı bu ise- şu ya da bu Tanrı Elçisi’nin kendine has rolünü tarihsel bir bakışla tartışmaya açabilir; ancak böylesi spekülasyonlar, düşünceyi yeniden biçimleyen ve insan ilişkilerinde toplumsal evrim açısından hayati değişiklikler meydana getiren gelişmeleri açıklamakta yetersiz kalacaktır. Bilinen örnekleri parmakla sayılacak kadar nadir aralıklarla zuhur eden Tanrı Mazharlarının her biri, O’nun öğretilerinin otoritesi konusunda çok açık olmuş ve uygarlığın gelişimi üzerinde, tarihteki herhangi bir olguyla karşılaştırılamayacak kadar ötede bir etki yaratmıştır. “En Büyük Tanrı Mazharı’nın zuhuru saatini göz önüne getiriniz” diye işaret ediyor Hz.Bahauallah: “Ezeli Varlık, o saat çalmazdan önce, henüz hüviyetini örten örtüyü kaldırıp ağız açmamışken, hiçbir insanoğlu tarafından tanınmadığı bir dünyada, O kendisi Her Şeyi Bilici idi. O, gerçekten, yaratıksız Yaratıcıdır.”¹⁸

*

Yukarıda sözü edilen din kavramına karşı en yaygın biçimde öne sürülen itiraz, vahyedilmiş dinler arasındaki farklılıkların çok köklü olduğu ve onları tek bir hakikat sisteminin aşamaları veya farklı görünüşleri olarak

sunmanın gerçeklere aykırı olduğu savıdır. Dinin doğasını çevrelemiş olan karışıklık göz önüne alındığında bu tepki anlaşılabilir. Ancak her şeyden önce böyle bir itiraz Bahailere, burada ele alınan prensipleri, Hz.Bahaullah'ın yazılarından edinilen evrimsel bakışla daha açık bir şekilde ortaya koymak için bir davette bulunmaktadır.

Bahsi geçen farklılıklar, her ikisi de ilgili kutsal kitapların gayesi olarak sunulan uygulama ya da öğreti kategorilerinden birine tabidir. Dini alışkanlıkların kişisel hayatı yönettiği durumlarda, konuyu maddi hayatın karşılaştırılabilir zemininde gözden geçirmekte yarar vardır. Temizlik, giyim, beslenme, ulaşım, savaş aletleri, mimari veya ekonomik faaliyetlerdeki çeşitliliğin -ne kadar çarpıcı olursa olsun- insanlığın aslında bir ve benzersiz olan tek bir aileden oluşmadığı gibi bir teoriyi desteklemek yollu olarak öne sürülmesi artık pek muhtemel görünmemektedir. Yirminci yüzyılın başlangıcına dek, böylesi kolaycı iddialar olağandı; ancak şimdi, tarihsel ve antropolojik araştırmalar, insan yaratıcılığının bu ve bunun gibi sayısız ifadeleri açığa çıkardığını, bu ifadelerin nesilden nesile aktarılıp aşamalı olarak başkalaşımlara uğradığını ve çoğu zaman çok uzak ülkelerde yaşayan insanların hayatlarını zenginleştirmek üzere yayıldığını, kültürel evrim sürecinin muntazam panoramasıyla önümüze koymaktadır. Bu nedenle günümüz toplumlarının böylesi bir olguyu geniş bir yelpazede temsil ediyor oluşları, herhangi bir şekilde ilgili toplumlar için sabit ve değişmez bir kimliği tarif etmekten ziyade, sadece belirtilen grupların geçmekte oldukları -ya da en azından yakın bir zamanda geçmiş oldukları- evreyi ayırt etmektedir. Zaten tüm bu kültürel ifadeler, şimdi küresel bütünlüğün baskılarının sonucu olarak bir alışkanlık hali içindedirler.

Diğer bir evrimsel sürecin, insanlığın dini yaşantısını karakterize ettiğine Hz.Bahaullah işaret etmektedir. Bu sürecin belirleyici farklılığı, temel öğretilerin tarihin alışıldık deneme yanılma yönteminin tesadüfleri olmaktan çok, her seferinde açık bir şekilde emredilmiş, kutsal yazıtlarda vücut bulmuş ve yüzyıllar boyunca büyük titizlikle bütünlüklerini korumuş İlahi vahiylerin bütünlüğü özellikleri olduğu gerçeğinde yatmaktadır. Her bir öğretinin belirleyici özelliği, eninde sonunda amacını gerçekleştirecek ve zamanla toplumsal evrim sürecinin değişen doğasının etkileriyle gölgelenecek olsa da, öğretinin kendisi, davranış ve düşüncelerin eğitiminde hayati bir rol oynadığı uzun insani gelişim evresindeki otoritesini hiçbir şekilde yitirmeyecektir. “Bu prensipler ve şeriatler, bu kökleşmiş kuvvetli sistemler,” diye ifade ediyor Hz.Bahaullah, “aynı Kaynaktan çıkmış olup tek bir Işığın ışınlarıdır. Görülen başkılıkların sebebi bunların kuruldukları devirlerin icaplarında aranmalıdır.”¹⁹

Bu nedenle yasalardaki, dini geleneklerdeki ve diğer uygulamalardaki farklılıkların, vahyedilmiş dinlerin özünün bir olduğu düşüncesi karşısında önemli bir engel oluşturduğunu öne sürmek, bu sistemlerin hizmet ettiği amacı anlayamamaktır. Daha ciddi anlamda bu düşünce, dinin işlevinin ebedi ve geçici olan nitelikleri arasındaki temel ayrımı da yakalayamamaktadır. Dinin esas mesajı değişmez niteliktedir. Hz.Bahaullah'ın sözleriyle, “Bu, Allah'ın geçmişte ve gelecekte ebedi olan, değişmeyen Dini'dir.”²⁰ Dinin, ruh için Yaratıcısı ile hep daha olgun bir ilişki içine girdiği yolu açmadaki -ve onu insan doğasının hayvani itkilerini terbiye etmede hep daha büyük bir ahlaki güç ile donatmadaki- rolü, onun medeniyet geliştirme sürecinin değerini, gücünü ve güzelliğini arttırmada yardımcı rehberlik sunması ile hiç bir çelişki içermemektedir.

İlahi vahiylerin ilerleyişi kavramı, en büyük vurguyu, Tanrı'nın vahyinin zuhur edişi anında tanınması üzerine odaklanmıştır. İnsan ırkının büyük çoğunluğunun bu noktadaki başarısızlığı, geçmişten bugüne kitleleri - görevlerini çoktan tamamlamış ve bugün sadece ahlaki gelişime ket vurmakta olan- dini örf ve adetlerin törensel tekrarına mahkûm etmiştir. Böylesine bir başarısızlıkla ilişkili bir sonuç da günümüzde, ne yazık ki, dinin sıradanlaştırılması olmuştur. Tam da insanlığın kolektif gelişiminde modernliğin zorluklarıyla mücadele etmeye başladığı bu noktada, ahlaki cesaret ve aydınlanma için muhtaç olduğu ruhani kaynak, önce toplumun gideceği yöne dair kararların verildiği düzeylerde ve nihayet toplum genelinin giderek genişleyen kesimlerinde hızla bir alay konusu haline geliyordu. O halde, insanlığın güvenini sarsan bu emanete ihanetlerin en yıkıcısının, zaman içinde bizzat inancın kendisinin temellerini baltalamasına şaşırarak pek bir sebep yoktur. Hz.Bahaullah, Kendi eserlerinin okuyucularını, böylesine tekrar eden başarısızlıkların öğrettiği dersler üzerinde derince düşünmeye defalarca teşvik etmektedir: “Şimdi bir parçacık düşününüz: Halkın, bu kadar özleyip bekledikten sonra, böyle itirazda bulunmalarının sebebi ne idi?...”²¹ “Bu adamlar, ... niçin böyle itirazda bulunup uzak durdular?...”²² “Bu karşı koymayı doğuran sebep ne idi?...”²³ “Düşününüz: halkın böyle davranmasındaki sebep ve saik ne idi?”²⁴

Dinsel anlayışa daha zarar verici bir şey de teolojik küstahlıklar olmuştur. Dinin hizipçi geçmişinin günümüze kadar süregelen inatçı bir özelliği, din adamlarınca oynanan baskın rol olmuştur. Din adamları zümresi, tartışılmaz kurumsal otoriteyi kuracak herhangi bir kutsal metin olmadığı için, İlahi amacın yorumu üzerinde tam bir denetimi kendilerine mal edip sahiplenmeyi başarmıştır. Bu sahiplenme, motive edici etkeni ne kadar farklı olursa olsun, ilham akışına sekte vurmak, bağımsız düşünme cesaretini kırmak, dikkati dinsel törenlerin ayrıntılarına odaklamak ve sıklıkla da kendi kendini tayin etmiş olan ruhani liderlerinkinden farklı bir mezhebi izleyenlere karşı nefret ve önyargı doğurmak gibi trajik sonuçlara yol açmıştır. İlahi zuhurun yaratıcı gücünü, bilinci sürekli olarak ileri taşıma işine devam etmekten hiçbir şey alkoyamasa da, herhangi bir çağda başarılabilecek şeylerin ölçüsü bu gibi yapay engeller tarafından giderek artan oranda kısıtlanmıştır.

Zaman içinde teoloji, geleneğe temel oluşturan vahyedilmiş öğretilerin otoritesine paralel ve ruhunda onlarla tamamen zıt nitelikte bir otoriteyi tüm büyük dinlerin kalbine inşa etmeyi başarmıştır. Hz.İsa'nın, tarlasına tohum eken toprak sahibini anlattığı bildik meseli, tam da bu konuya ve onun günümüzdeki yansımalarına işaret etmektedir. "Fakat adamlar uyurken, onun düşmanı gelerek buğdayın arasına delice ekip gitti."²⁵ Hizmetçileri kendisine, bunları sökmeyi teklif ettiklerinde toprak sahibi cevap verdi, "Hayır, belki deliceleri toplarken, onlarla beraber buğdayı da sökersiniz. Hasada kadar bırakın, ikisi beraber büyüsün: hasat vaktinde Ben orakçılara diyeceğim: Önce deliceleri toplayın, ve yakmak için onları demet yapın; ama buğdayları benim ambarımda toplayın."²⁶ Kuran, sayfaları içinde en şiddetli kınamaları, bu iktidar kavgalarının yol açtığı ruhani zararlara ayırmaktadır: "De ki, Rabbim ancak açık ve gizli kötülükleri, günahı ve haksız yere sınır aşmayı, hakkında hiçbir delil indirmediği bir şeyi Allah'a ortak koşmanızı ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır."²⁷ Günümüz aklı için gülünçlüklerin en büyüğü, bu kutsal metinlerde şiddetle kınanan ihanetin birebir aynısını gerçekleştiren ilahiyatçı nesillerin, bizzat bu uyarıyı, kendilerinin İlahi otoriteyi çiğneyişlerine karşı yapılan itirazları bastırmakta bir silah olarak kullanma arayışına girmeleridir.

İşin aslı, ruhani gerçeğin ilerleyen bir şekilde ortaya serilen vahyinin her evresi, bir süre sonra birçoğu zaten kendileri ahlaken tükenmiş kültürlerden ödünç alınmış hayal gücü düşük imgeler ve yorumların içinde sıkışıp kalmıştır. Bilincin gelişiminin daha önceki dönemlerinde taşıdıkları değerleri ne olursa olsun fizikî yeniden diriliş, şehvani zevklerle dolu bir cennet, reenkarnasyon, panteistik mucizeler gibi kavramlar, bugün dünyanın gerçek anlamda bir vatan haline geldiği ve insanların kendilerini onun vatandaşları olarak görmeleri gereken bir çağda ayrılık ve çatışma duvarları örmektedirler. Bu bağlamda Hz.Bahau'llah'ın, dogmatik teolojinin Tanrı'nın arzusunu anlama arayışındaki insanların yoluna diktiği engeller konusundaki şiddetli uyarılarının nedeni anlaşılabilir: "Ey din liderleri! Allah'ın Kitabını aranızda mevcut ölçü ve bilimlerle tartmayın, çünkü Kitabın Kendisi insanlar arasında kurulmuş yanılmaz Terazidir."²⁸ Papa IX. Pius'a yazdığı Levihte, Allah'ın bu Günde din olarak kalan her şeyi "adalet vasıtaları içinde... sakladığını" ve "ateşe layık olan her şeyi ateşe atmış"²⁹ olduğunu piskoposa söylemektedir.

*

Teolojinin dinsel anlayışın etrafına diktiği çalılıklardan özgür kaldığında akıl, geleneksel kutsal metinleri Hz.Bahau'llah'ın gözleriyle keşfetmeye muktedir olur. "Bu Gün eşsizdir" diye açıklıyor Hz. Bahau'llah, "çünkü geçmiş günlere ve devirlere göz, geçmiş zamanların karanlığına bir ışık gibidir"³⁰ Bu bakış açısından faydalanmanın beraberinde getirdiği en çarpıcı gözlem, özellikle İbrani kutsal metinlerinde, İncil'de ve Kuran'da geçen, aynı zamanda dünyanın diğer dinlerinin kutsal kitaplarında da yankıları sezilebilen amaç ve prensip birliğidir. Aynı düzenleyici temalar tekrar tekrar, içinde buldukları emir, öğüt, hikaye, sembolizm ve yorum aleminden açığa çıkmaktadırlar. Bu temel gerçekler arasında diğerlerinden fazlasıyla farklı olanı, gerek maddi dünyada gerek onun ötesindeki alemlerde tüm varlığın Yaratıcısı olan Tanrı'nın teklifinin devamlı telaffuzu ve vurgulu ifadesidir. Tevrat'ın "Rab Benim, ve başkası yoktur; benden başka Allah yoktur."³¹ beyanı, kendisinden sonra gelen Hz.İsa ve Hz.Muhammed'in öğretilerinin de temelini oluşturmaktadır.

-Dünyanın odak noktası, mirasçısı ve emini olan- insanlık, Yaratıcısını tanımak ve O'nun amacına hizmet etmek için var olmuştur. İnsanın doğasında var olan yanıt verme dürtüsü, en yüksek ifadesini, böylesi bir bağlılığa layık olduğu kabul edilen bir güce tüm kalbiyle teslim olmayı içine alan bir tapınmayla ortaya koyar. "İmdi devirlerin Kralına, zeval bulmaz, göze görünmez, tek Allaha ebetler ebedince hürmet ve izzet olsun."³² Bizzat bu hürmetkâr ruh halinden ayrılmaz nitelikte olan bir şey de, onun insanlığın Kutsal amacına hizmet olarak dile getirilişidir. "De ki: Lütuf ve ihsan Allah'ın elindedir. Onu dilediğine verir. Allah'ın rahmeti geniştir

ve O her şeyi hakkıyla bilir.”³³ Bu anlayışın ışığında, insanlığın sorumlulukları gayet açıktır: “İyilik yüzlerinizi doğuya ve batı tarafına çevirmeniz değildir.” diyor Kuran, “Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki Allah’a...inanır. Allah’ın rızasını gözeterek yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan verir...”³⁴ Hz.İsa “Dünyanın tuzu sizsiniz,”³⁵ diye Kendi çağrısına cevap verenleri iyice temin ediyor. “Dünyanın ışığı sizsiniz.”³⁶ İbrani Kutsal metinlerinin her yanında tekrar tekrar yinelenen ve daha sonra İncil’de ve Kuran’da tekrar kendini gösterecek olan bir konuyu özetleyerek nebi Mika soruyor: “ve hak olanı yapmak, ve merhameti sevmek, ve Allah’ınla alçakgönüllü olarak yürümekten başka Rab senden ne ister?”³⁷

Bu metinlerde ruhun, kendi Yaraticısının amacını anlamayı başarma yeteneğinin, sırf kendi çabasının değil, aynı zamanda yolu açan İlahi zuhurların da bir ürünü olduğu konusunda fikir birliği vardır. Bunun doğruluğunu Hz.İsa’nın unutulmaz berraklıktaki sözleri kanıtlamaktadır: “Yol ve hakikat ve hayat ben’im; ben vasıta olmadıkça, Babaya kimse gelmez.”³⁸ Eğer bir kimse bu ifadeyi, sürüp giden tek bir İlahi kılavuzluk sürecinin diğer aşamalarına karşı dogmatik bir meydan okuyuş olarak algılayıp kendini sınırlamak istemiyorsa, bunun dinin açığa çıkışındaki temel gerçeğin ifadesinden başka bir şey olmadığını görür: varlığı yaratan ve sürdüren bilinemez Gerçeğe ulaşmanın ancak bu Alemde yayılan ışığa uyanmak yoluyla mümkün olduğu. Kuran’ın en aziz tutulan surelerinden biri, bu metaforu ele alır: “Allah göklerin ve yerin nûrudur... Nûr üstüne nûr! Allah dilediğini kendi nûruna yöneltir.”³⁹ İsrail peygamberlerinde, daha ileride Hıristiyanlık’ta İnsan Oğlu’nun şahsında ve İslam’da Allah’ın Kitabı olarak kendini gösterecek olan İlahi aracılık, Yaraticı ile Peygamberlerin Atası Elçi İbrahim arasında ahd edilen bağlayıcı bir sözleşme şekline bürünmüştür: “Ve sana ve senden sonra zürriyetine, Allah olmak için seninle ve senden sonra zürriyetinle benim aramda ahdimi, nesillerince ebedî ahit olarak sabit kılacağım.”⁴⁰

İlahi Zuhurların birbiri ardına gelişi, tüm büyük dinlerin üstü kapalı -ve genellikle apaçık- bir özelliği olarak da karşımıza çıkar. Bunun en eski ve en berrak ifadelerinden biri Bhagavad Gita’da yer almaktadır: “Ey Bhārata, erdemlilik yok olmaya, erdemsizlik ise çoğalmaya başladığı zaman ben maddesel olarak dünyaya gelirim. İyilerin kurtuluşu, kötülerin ortadan kaldırılması için, Dharma’nın egemenliğini kurmak için, zaman zaman bu dünyaya doğmuşumdur.”⁴¹ Bu sürüp giden öykü, yalnızca -“Rabbin yüz yüze bildiği”⁴²- Hz.İbrahim ve Hz.Musa’nın değil, aynı zamanda sürecin bu iki başta gelen Kurucusunun başlattığı yapıyı geliştirip sağlamlaştıran, onların gölgesinde gelmiş bir peygamberler kuşağının görevlerini nakleden kitaplar dizisini de içine alan Kitab-ı Mukaddes’in belkemiğini oluşturmaktadır. Benzer şekilde, Hz.İsa’nın gerçek doğası hakkında hiçbir tartışmacı ve hayal ürünü kuram, O’nun misyonunu, uygarlığın seyri üzerinde Hz.İbrahim ve Hz.Musa’nın eserlerinin yarattığı değişirici etkiden ayrı tutmayı başaramaz. O, getirdiği mesajı reddedenleri ayıplayacak olanın Kendisi olmadığını, bizzat “ümit bağladığınız”⁴³ dediği Musa olduğunu söylemektedir: “Çünkü, eğer siz Musa’ya iman etmiş olsaydınız bana da iman ederdiniz; zira o benim için yazmıştır. Fakat eğer onun yazılarına iman etmiyorsanız, benim sözlerime nasıl iman edersiniz?”⁴³ Kuran’ın vahyi ile Tanrı Elçilerinin arda arda gelişi konusu merkezi bir konum almaktadır: “Biz, Allah’a ve bize indirilene; İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve esbâta indirilene, Musa ve İsa’ya verilenlerle Rableri tarafından diğer peygamberlere verilenlere...inandık.”⁴⁴

Bu ayetlerin iç görülmesi ve tarafsız bir okuyucusu için açık olan şey, dinin özdeki teklifinin tanınmasıdır. Öyle ki, “İslam” terimi (kelime anlamıyla Allah’a “teslim”) yalnızca Allah’ın Hz.Muhammed tarafından vasıta olunan İlahi Emri değil, Kuran’ın sözlerinin yanlışa düşürmeyecek kadar açık kıldığı gibi, dinin kendisini ifade etmektedir. Tüm dinlerin birliğinden söz etmenin doğruluğunun yanında, onların içeriğinin anlaşılması da hayati bir önem arz etmektedir. En derin düzeyde, Hz.Bahau’llah’ın vurguladığı üzere, yalnızca tek bir din vardır. Din dindir, tıpkı bilimin bilim olduğu gibi. Biri İlahi vahiyler yoluyla sürekli bir şekilde göz önüne serilen değerlerin altını çizip açıkça ortaya koymakta; diğeri ise etkisini maddesel dünya üzerinde giderek daha kesin bir şekilde hissettiren insan aklının sınırlarını keşfetmesini sağlamaktadır. Biri evrimsel sürece hizmet eden hedefleri belirlemekte; diğeri bu hedeflerin gerçekleştirilmesine hizmet etmektedir. Herbiri, Hz.Abdülbaha tarafından “Hakikat Güneşinin ışığı”⁴⁵ olarak övülmektedirler.

O halde, Musa, Buda, Zerdüş, İsa, Muhammed’in -ya da Hindu kutsal metinlerine ilham veren Avatarlar dizisinin- eserlerini, ayrı dinler kurmak şeklinde resmetmek, onların kendilerine has ayrı makamlarını yeterince tanıyamamaktır. Bunun ötesinde, tarihin ruhani Eğitimcilerinin gerçek değerleri, bilincin filiz vermesine yol açan uygarlıkların doğuşundaki canlandırıcı güçler olarak kabul edildikleri zaman anlaşılır: “O Dünyada idi”

diyor İncil, “ve dünya O’nun ile oldu...”⁴⁶ Onların tarihteki herhangi bir simadan katça üstün bir saygı ile kabul görmüş olması, eserlerinin saçtığı bağışlarla milyonlarca insanın kalplerinde yaşam bulan ve başka türlü ifadesi mümkün olmayan duyguların dile getirilme çabasının sonucudur. Onları sevmekle insanlık, Tanrı’yı sevmenin ne anlama geldiğini giderek daha fazla öğrendi. Gerçekçi düşünülürse, bunun başka bir yolu da yoktur. Onları onurlandıran, doğalarının özündeki sırrı el yordamıyla insan hayalinin icat ettiği dogmalar içine sığdırmaya yönelik çabalar değil; ruhun iradesinin koşulsuz şekilde, aracılık ettikleri değiştirici nüfuza boyun eğmesidir.

*

Dinin ahlaki bilinci geliştirmedeki rolü konusundaki akıl karışıklığı, aynı şekilde onun toplumun şekillenmesine katkısına ilişkin yaygın anlayışta da ortaya çıkmaktadır. Belki de en bariz örnek, birçok kutsal metnin kadına ayırmış olduğu daha aşağı toplumsal statüdür. Erkeklerin durumdan elde ettiği faydalar, böyle bir anlayışı güçlendirmede başlıca bir etken olmakla birlikte, şüphesiz bu anlayışın ahlaki dayanağını, kutsal metinlerin amacını insanların kendi kendilerine yorumlamaları oluşturmuştur. Bu metinler, birkaç istisna ile hep erkeklere hitap etmekte, kadınlara ise gerek hayatta gerek dinde ve toplumda yardımcı ve ikincil bir rol tayin etmektedir. Böyle bir anlayış, ne üzücüdür ki, ahlaki gelişme için hayati öneme sahip bir etken olan cinsel dürtünün disipline edilmesindeki başarısızlıkta en büyük günahı kadının boynuna yüklemeyi, hayıflanılacak derecede kolaylaştırmıştır. Modern bir bakış açısından, kadına dair bu tür yaklaşımlar tereddütsüz şekilde önyargılı ve haksız kabul edilmektedir. Bütün büyük dinlerin ortaya çıktığı toplumsal gelişim evrelerinde kutsal metinlerin rehberliği, öncelikli olarak -mümkün olduğu ölçüde- tarihteki çözümü zor durumlardan kaynaklanan ilişkileri medenileştirmeye çalışmıştır. Günümüz dünyasında ilkel yasalara ısrarla sarılmanın, dinin ahlaki sağduyuyu sebatla geliştirme amacının ta kendisini baltalamak olacağını görebilmek pek zor değildir.

Bunlara benzer durumlar, toplumlar arasındaki ilişkilerde de söz konusu olmuştur. İsrailoğullarının kendilerinden istenen göreve yönelik uzun ve çetin hazırlık dönemi, mücadele edilen ahlaki güçlüklerin karmaşıklığının ve inatçı karakterinin bir göstergesidir. Peygamberlerin özlemleri aradıkları ruhani kapasitelerin uyandırılması ve gelişip serpilebilmesi için, komşu putperest toplumların sunduğu yoldan çıkarıcı teşvikler, ne pahasına olursa olsun reddedilmeli idi. Kutsal metinlerin, bu yasağı çiğneyen yönetenlerin ve yönetilenlerin başına gelen hak edilmiş cezaları anlatan hikayeleri, İlahi amacın bu prensibe verdiği önemin hayatiliğini göstermiştir. Az çok karşılaştırılabilir bir örnek, Hz. Muhammed’in kurmuş olduğu yeni doğmuş toplumun, kendisini yok etmeye çalışan pagan Arap kabilelerin saldırılarından kurtulma mücadelesinde -ve de saldırganları harekete geçiren barbarca zulüm ve acımasız kana susamışlık ruhunda- kendini göstermiştir.

Tarihin ayrıntılarına aşina olan hiç kimse, Kuran’ın konu hakkındaki yasaklayıcı buyruklarının sertliğini anlamakta zorlanmayacaktır. Yahudi ve Hıristiyanların tektanrı inançlarına saygı gösterilmesi öğütlenirken, putperestliğe ise kesinlikle taviz izni yoktu. Görece kısa bir zaman dilimi içerisinde bu amansız yasa, Arabistan Yarımadası’nın kabilelerini birleştirmeyi ve bu yeni şekillenmiş toplumu, yayılışındaki hız ve genişlikte daha önce -ya da o zamandan beri- benzeri görülmemiş bir şekilde, beş asırdan uzun bir sürelik bir ahlaki, akli, kültürel ve ekonomik başarıya doğru yükseltmeyi başarmıştır. Tarih affetmeyen bir yargıç olmaya eğilimlidir. En nihayetinde, uzlaşmaz bakış açısıyla bu gibi girişimleri daha beşikte körü körüne boğmaya çalışacak kimseler için bunun sonuçları, İncil’in insanın potansiyeline dair vizyonunun zaferi ve insanlığın İslam uygarlığının dehası ile gerçekleşen ilerlemelerden dünyanın elde edeceği faydaların her zaman karşısında olmak olacaktır.

Toplumun ruhani olgunluğa doğru evrimini anlamadaki konu başlıklarından tartışmaya en açığı, suç ve ceza olmuştur. Birçok kutsal metinde, gerek kamuya gerek başka bireylerin haklarına karşı ihlal eylemleri için öngörülen cezalar ayrıntısında ve ölçüsünde farklı olmakla beraber acımasız olma eğilimindeydi. Dahası, bunun ölçüleri sıklıkla, zarar gören taraflar ya da onların aile üyelerinin suçluya kısasa kısas uygulama iznine kadar varıyordu. Bununla birlikte, tarihsellik penceresinden bakıldığında, bunların ne gibi uygulanabilir alternatifleri olduğu sağduyu sahiplerince sorulabilir. Günümüzdeki davranışsal ıslah programları şöyle dursun, hapisane ve kolluk kuvvetleri gibi caydırıcı seçeneklere başvurma şansının bile bulunmadığı çağlarda dinin baş kaygısı, etkisi toplumsal gelişim çabalarının maneviyatını bozacak davranışların ahlaken kabul edilmezliğini -ve gerçek hayattaki zararlarını- toplumun bilincine silinmeyecek biçimde işlemek idi. O zamandan günümüze davada kazanç sağlayan taraf uygarlığın bütünü olmuştur ki, bu gerçeği teslim etmemek pek de dürüstçe olmayacaktır.

Kaynakları yazılı kayıtlarda korunmuş bütün dinlerde benzer şeyler yaşanmıştır. Din, uygarlığın belli gelişim aşamalarında daha acil derecede önemli görülmüş olan davranış islahlarını başarmaya çabalarken, dilencilik, kölelik, otokrasi, fetihler, etnik önyargılar ve başka istenmeyen toplumsal etkileşim şekilleri, karşı konulmaksızın -veya bunlara açıkça bir düşkünlük gösterilerek- varlıklarını sürdürmüşlerdir. Birbirini izleyen dinlerin herhangi birinin, toplumdaki yanlışların tümüne birden çözüm bulmayı başaramadığı gerekçesini öne sürerek dini suçlamak, insan gelişiminin doğası hakkında öğrenilmiş olan bütün şeyleri görmezden gelmek olacaktır. Bu tür tarihsel yanlışlar, kişinin kendi yaşadığı zamanın gereklerini anlamasında ve onlarla yüzleşmesinde kaçınılmaz olarak ciddi psikolojik handikaplar yaratır.

Konu geçmiş değildir, geçmişin günümüze yansımalarıdır. Sorunlar, dünya dinlerinden herhangi birinin mensuplarının, dinin kalıcı ve geçici olan nitelikleri arasındaki ayrımı yapamadıkları ve işlevlerini çoktan tamamlamış olan davranış yasalarını topluma zorla uygulatmaya çalıştıkları noktada ortaya çıkmaktadır. Şu prensip, dinin toplumsal rolünün anlaşılması açısından çok temel bir konuma sahiptir: “Beşerin bugünkü ıstırapları içerisinde muhtaç bulunduğu deva, gelecek bir devirde muhtaç olacağı devanın aynı olamaz.” diye dikkat çekiyor Hz.Bahaullah. “Yaşadığımız asrın ihtiyaçları ile yakından alakadar olunuz, icapları üzerinde düşününüz.”⁴⁷

*

Hız.Bahaullah'ın, on dokuzuncu yüzyılın politik ve dini liderlerini düşünmeye çağırdığı, insan deneyiminin yeni çağının gerekleri, bugün onların halefleri ve dört bir yandaki ilerici zihinler tarafından büyük ölçüde, en azından idealler düzeyinde benimsenmiş durumdadır. Yirminci yüzyılın sonuna gelindiğinde, daha birkaç on yıl öncesine kadar hayali ve ümitsiz derecede gerçekdışı kabul edilmiş olan prensipler, küresel söylemin merkezi haline gelmiştir. Bu prensipler, bilimsel araştırmaların bulguları ve -genelde cömertçe finanse edilen- nüfuz sahibi komisyonların kararlarıyla desteklenerek, uluslararası, ulusal ve yöresel düzeylerde güçlü kurumların işleyişine yön vermektedir. Birçok dilde muazzam bir akademik literatür, bu prensiplerin uygulamaya konulması için pratikteki araçları araştırmaya ve beş kıtada medyanın dikkatini cezbedecek programlara vakfedilmiştir.

Bu prensiplerden çoğu, ne yazık ki, sadece toplumsal barışın bildik düşmanları tarafından değil, aynı zamanda onları sözde üstlenen çevreler tarafından da yaygın bir biçimde küçümsenip reddedilmektedir. Eksik olan şey prensiplerin makullüğüne dair ikna edici ifadeler değil, onları uygulamaya koyabilecek olan ahlaki inancın gücüdür, ki bu gücün tarihteki yegâne gözle görülür ve güvenilir kaynağı dini inanç olagelmıştır. Hız.Bahaullah'ın Kendi görevinin başlangıcına dek, dini otorite belirgin bir toplumsal nüfuz gücünü hâlen kullanmaktaydı. Hıristiyan dünyası, sorgusuz bağlılık bin yılıyla bağlarını koparıp sonunda kölelik suçuna eğilmeye başladığı zaman, dönemin Britanyalı reformcularının başvurdıkları mercii, Kitab-ı Mukaddes'in idealleriydi. Bunun sonucunda Birleşik Devletler başkanı, bu sorunun Amerika'daki büyük savaşta oynadığı merkezi role ilişkin olarak yaptığı konuşmasında, eğer “kırbac darbesi ile akıtılan her bir damla kanın bedeli kılıç darbesi ile akıtılan kan ile ödenecekse, üç bin yıl önce söylediğimiz gibi, hâlâ ‘Rabbın hükümleri haktır; hepsi doğrudur’ denmelidir.”⁴⁸ diye uyarıyordu. Ne var ki bu devir de hızla bitime yaklaşıyordu. İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen kargaşalarda Mohandas Gandhi gibi büyük etki sahibi bir simanın bile, Hinduizm'in ruhani gücünü, Hindistan yarı kıtasındaki mezhepsel şiddeti söndürmeyi amaçlayan çabalarına destek olarak harekete geçirmeye gücü yetmemiştir. Aynı şekilde İslami cemaatin liderleri de bu noktada artık bir etki gösterememişlerdi. Kuran'ın “O gün ki, göğü kitaplar için defter durer gibi düreceğiz”⁴⁹ şeklindeki mecazi kehanetinde haber verildiği gibi, geleneksel dinlerin bir zamanlar tartışılmaz olan otoritesi, insanlığın toplumsal ilişkilerine artık yön vermez olmuştur.

İşte bu bağlam içinde insan, Hız.Bahaullah'ın Tanrı'nın yeni çağdaki iradesini ifade eden tasviri daha iyi anlamaya başlamaktadır: “Sanmayınız ki sizlere yalnızca bir dizi hükümler indirdik. Aksine, seçkin Şarabın mührünü kudret ve iktidar parmaklarıyla söktük.”⁵⁰ O'nun zuhuruyla insan ırkının kolektif gelişimi yolunda ihtiyaç duyduğu prensipler, insanın en temel dürtülerinin ve davranışlarının köklerine kadar inip onları değiştirmeye muktedir bir güç ile ortaya çıkmıştır. O'nu tanıyanlar için kadın ve erkek eşitliği, sosyolojik bir önerme değil, insan doğası hakkında, insani ilişkilerin her bir yönünü içine alacak bir gerçeğin açığa çıkışıdır. Aynı şey O'nun ırkların birliği prensibi için de geçerlidir. Evrensel eğitim, düşünce özgürlüğü, insan haklarının

korunması, dünyanın geniş kaynaklarının tüm insanlık için bir emanet olarak görülmesi, toplumun her bir bireyinin refahına yönelik sorumluluğu, bilimsel araştırmaların desteklenmesi, hatta dünya insanların bütünleşmesini hızlandıracak olan uluslararası yardımcı bir dil gibi uygulanabilir bir prensip gibi kaideler, Hz.Bahaullah'ın zuhuruna cevap veren herkes için, tıpkı putperestlik, hırsızlık ve yalancı şahitliğe karşı kutsal kitapların yapmış olduğu uyarılar gibi farz niteliği taşımaktadır. Bu kaidelerin bazılarının imaları, daha eski kutsal yazılarda sezilebilmekteyse de tarifleri ve tasvirleri, gezegenin birbiriyle benzeşmeyen toplumlarının, bizzat özlerinin tek bir insan ırkı olduğunu beraberce keşfetmeye koyulabilecekleri zamana dek beklemek zorunda kalmıştı. Hz.Bahaullah'ın zuhuruyla gelen ruhani kudretle birlikte, İlahi standartlar, dışarıdan soyutlanmış prensipler ve kanunlar değil, insanlığın geleceğine dair tek, her şeyi kucaklayıcı, amacında devrimsel ve açtığı imkânlar açısından baş döndürücü bir vizyonun farklı yüzleri olarak takdir edilebilecektir.

Bu öğretilerin tamamlayıcısı, insanlığın kolektif işlerinin yönetilmesine ilişkin prensiplerdir. Hz.Bahaullah'ın Kraliçe Viktorya'ya yazdığı Levhi'nden, sıkça başvuru alan bir bölüm, demokratik ve anayasal idare ilkesine vurgulu bir övgü ifade etmekteyse de, aynı zamanda bu ilkenin -şayet bu çağdaki amacına ulaşmak niyetindeyse- hareket etmesi gereken küresel sorumluluk çerçevesi hakkında da bir uyarı niteliğindedir: "Ey her memleketin seçilmiş millet vekilleri! Müşavere ediniz; bütün ilginiz yalnız ve yalnız insanlığı faydalandırıp durumunu iyileştirmek olsun. Dikkatle bakacak olursanız vazifenizin bu olduğunu görürsünüz. Dünyaya, yaradılıştta sağ salim olduğu halde, muhtelif sebepler dolayısıyla vahim hastalıklara tutulmuş bir insan vücudu nazariyle bakınız. Dünya vücudu bir an rahat yüzü görmemiş, bilakis onun hastalığı şahsi arzularının dizginini koyuverip dalâlet vadisine sapan bir takım cahil doktorların eli altında günden güne vehamet kesbetmiştir. Ara sıra hâzık bir doktorun bakımı sayesinde üyenin birisi afiyet kazandıysa vücudun mütebakisi yine eski hasta halini muhafaza edegelmiştir."⁵¹ Başka satırlarda ise Hz.Bahaullah, bazı uygulamalara dönük açıklamalarda bulunmaktadır. Dünya hükümetleri, bir uluslararası danışma organını oluşturmaya çağrılmaktadırlar; üye devletlerin özerkliğini ve topraklarını korumak, ulusal ve bölgesel anlaşmazlıkları çözmek ve bütün insan ırkının iyiliği için küresel kalkınma programları koordine etmek üzere yetkilendirilmiş, Emrin Velisinin sözleriyle "bir dünya federal sistemi"⁵² nin temeli niteliğinde bir organ. Dikkat çekici bir şekilde, Hz.Bahaullah bu sisteme, bir kez kuruldu mu, üye devletlerden birinin bir başkasına karşı saldırganca eylemlerini kuvvet yoluyla bastırma hakkını uygun görmektedir. Kendi zamanının egemenlerine hitap ederken, böyle bir eylemin açık ahlaki dayanağını şöyle teyit etmektedir: "Eğer içinizden biri bir başkasına silah çekerse hep birlikte ona karşı ayaklanınız; bu adaletin kendisidir."⁵³

*

Bu hedeflerin aşama aşama gerçekleştirecek güç, birliğin gücüdür. Bahailer için gerçeklerin en aşıkârı olmasına rağmen, bunun mevcut uygarlık krizine dair imaları, birçok çağdaş görüşün gözünden kaçmış gibi görünmektedir. İnsanlık bedeninin sağlığını yiyip bitiren evrensel hastalığın hizipleşme olduğu düşüncesini çok az sayıda insan reddedecektir. Bu hastalığın her yerde ortaya çıkması, politik iradeyi felç etmekte, değişmeye yönelik ortak isteği zayıflatmakta ve ulusal ve dinsel ilişkileri zehirlemektedir. O halde birliğin, eğer ki olacaksa, toplumsal, politik, ekonomik ve ahlaki hayattaki bir yığın rahatsızlığın çareleri bulunup şu veya bu şekilde çözümlenenden sonra, uzak bir gelecekte ulaşılması gereken bir hedef olarak kabul edilmesi ne gariptir. Ne var ki bu ikinci sayılanlar, sorunun belirtileri ve yan etkileridir, onun kökenindeki sebepler değil. Gerçeklikten bu derecede temel bir sapma, neden böylesine geniş ölçüde kabul edilir bir noktaya gelmiştir? Bunun yanıtı muhtemelen, deneyimleri birbirinden derin bir şekilde farklılık gösteren insanlar arasında gerçek akıl ve kalp birliğini başarmanın, toplumdaki mevcut kurumların kabiliyetini bütünüyle aştığının düşünülmesidir. Bu üstü kapalı kabullenme, bir yandan toplumsal evrimin birkaç on yıl önce hakim olan süreçlerinin anlaşılması yolunda olumlu bir gelişme ise de, soruna çözüm bulmada sağlayacağı yarar sınırlıdır.

Birlik, insan ruhunun bir halidir. Tıpkı yasama gibi eğitim de bu hali destekleyip güçlendirebilir. Ancak bunu yalnızca, birliğin ortaya çıkmış olduğu ve kendini sosyal yaşamın zorlayıcı bir gücü olarak benimsetmiş olduğu zaman yapabilirler. İlkeleri büyük ölçüde gerçekliğe dair materyalist yanlış anlamalarla biçimlenmiş küresel bir aydın sınıfı, politik uzlaşma ile desteklenmiş, hayal gücü kuvvetli bir toplum mühendisliğinin, insanlığın geleceğini sarmış olduğunu pek az kimsenin inkâr edeceği olası felaketleri sonsuza dek erteleyebileceği umuduna inatla tutunmaktadır. "İnsan ırkının nasıl büyük ve sayısız felaketlerle karşılaştığını pek âlâ görüyoruz." diyor Hz.Bahaullah, "Gurur sarhoşları onunla hâzık Tanrı Doktorunun arasına girmişler. Bakınız, kendileri de dahil olmak üzere bütün insanları sakat tedbirleriyle nasıl içinden çıkılmaz güç bir duruma

düşürmüşlerdir. Hastalığın sebebinin bulmak ellerinden gelmediği gibi ilacından da haberleri yok.”⁵⁴ Dinin insan ilişkilerindeki etkisinin onarılması, dünyanın hastalıklarının çaresi olan birliğin apaçık bir kaynağıdır. “Tanrı’nın bu günde gönderdiği yasalar ve prensipler”, diye açıklıyor Hz.Bahauallah, “insanoğulları arasında birliğin ışığının doğması için en kuvvetli araç ve en emin vasıta.”⁵⁵ “Bu temel üzerine kurulan yapı her türlü dünya hadise ve inkılaplarından masun kalacağı gibi sayısız asırların tealisinden de asla müteessir olmaz.”⁵⁶

Bu nedenle, Hz.Bahauallah’ın görevinin odağını insanlığın birliğini yansıtacak küresel bir toplumun yaratılması oluşturmuştur. Bahai toplumunun O’nun bu görevinin doğruluğunu ispatlamada kullanacağı en büyük kanıt, O’nun öğretilerinin vücuda getirdiği birlik örneğidir. Bahai Emri, yirmi birinci yüzyıla girilirken dünyadaki daha önce görülen hiçbir şeye benzemeyen bir olgudur. Sık sık engellerle gölgelenen, büyüme dalgaları ile uzun sağlama dönemlerinin birbirini izlediği onlarca yıllık bir çabadan sonra Bahai toplumu bugün, dünya üzerindeki hemen her tür etnik, kültürel, toplumsal ve dini kökenden temsilcisi olan milyonlarca insandan oluşmakta ve onların ortak işlerini bir din adamlığı sınıfının müdahalesi olmaksızın, demokratik şekilde seçilmiş kurumlar aracılığıyla yönetmektedir. Köklerini saldırdığı binlerce yerel topluma, Arktika’dan Tierra del Fuego’ya, Afrika’dan Pasifik’e, her ülkede, her kara parçası ve önemli adalar grubunda rastlanabilmektedir. Bu toplumun şimdiden dünyada benzer şekilde organize olmuş toplulukların en çok çeşitlilik göstereni ve coğrafi açıdan en yaygını olduğu iddiası, bu konudaki delillere aşinâ olan bir kimsenin karşı çıkamayacağı bir iddiadır.

Bahsi geçen başarı, anlayışa çağrıda bulunmaktadır. Bu süreçte geleneksel açıklamaların –refaha ulaşma, güçlü politik çıkarların desteği, İlahi gazabın korkusunu aşıl原因an gizemli ya da saldırgan din değiştirme programları- hiçbir, herhangi bir rol oynamamıştır. Bu İncanın taraftarları tek bir insan ırkının üyeleri olmak gibi bir kimlik duygusunu kazanmışlardır ki; bu onların yaşamlarının amacını biçimlendiren ve kesinlikle, kendilerinin özde ahlaki bir üstünlük taşıyor olduklarının ifadesi olmayan bir kimliktir: “Ey Ehli Baha! Sizin bir denginizin daha bulunmayışı, bir rahmet işaretidir.”⁵⁷ Sağduyulu bir gözlemci, en azından bu olgunun, her kesimden sıradan insandan görülmemiş kahramanlık, fedakârlık ve anlayış örnekleri ortaya çıkarmaya muktedir ve özünde alışılmış olanlardan tamamen farklı güçlerin –ki uygun bir dille ancak ruhani olarak tanımlanabilecek güçler- işleyişini temsil ettiği olasılığı üzerinde düşünmeye sevk olacaktır.

Özellikle dikkat çekici olan şey, Bahai Emrinin böylesi bir birliği, varlığının en kırılgan erken evrelerini atlatıp kesintisiz ve bozulmamış bir halde sürdürmeyi başarmış olduğu gerçeğidir. Tarihte bölünme ve hizipleşmenin sürekli yıkımından başarıyla kurtulmuş başka bir insani kurumun -politik, dinsel ya da toplumsal olsun- var olup olmadığını araştırmak, boşa giden bir çaba olacaktır. Bahai toplumu, bütün çeşitliliğiyle tek bir insanlar topluluğudur; doğuşuna neden olan Tanrı Vahyinin amacının anlayışında bir, Kurucusunun kendi ortak meselelerinin yönetimi için yaratmış olduğu İdari Düzen’e bağlılıkta bir, O’nun mesajını gezegenin her yanına yayma görevine adanmışlığında bir. Emrin doğuşundan on yıllar sonra, bazıları yüksek itibar sahibi ve hepsi de ihtirasla mahmuzlanmış birkaç kişi, kendilerine ya da Hz.Bahauallah’ın yazılarına kendi yükledikleri kişisel yorumlamalara bağlanmış ayrı bir yandaşlar toplumu yaratmak için ellerinden geleni yapmışlardır. Dinin evriminin daha erken dönemlerinde buna benzer girişimler, yeni doğmuş dinleri birbirleriyle rekabet halinde olan mezheplere bölmede başarılı olmuştu. Ancak Bahai Dinindeki durumda, bu gibi entrikalar, istisnasız, kısa süreli münakaşalara yol açmaktan daha ötesini başaramamıştır; ki bunların sonuçtaki etkisi de toplumun, kendi Kurucusu’nun amacına ilişkin anlayışı ile ona adanmışlığını derinleştirmek olmuştur. “Birliğin nuru,” diye Kendisini tanıyanları temin ediyor Hz. Bahauallah, “bütün dünyayı aydınlatacak kuvvettedir.”⁵⁸ İnsan doğası ne olursa olsun kişi, bu arındırıcı sürecin Bahai toplumunun olgunlaşmasındaki tamamlayıcı rolüne uzun süre daha –çelişkili olsa da zorunlu olarak-- devam edeceğine dair Emrin Velisi’nin beklentisini kolayca takdir edebilir.

*

Tanrı’ya olan incanın terk edilmesinin doğal sonuçlarından biri, kötülük sorununu etkili bir şekilde ele alma ve hatta birçok durumda onu kabul etme yetisinin felce uğraması olmuştur. Bahailer bu olguya, dinsel tarihin daha önceki aşamalarında sahip olduğu varsayılan fiziki varoluş niteliğini atfetmezken, ciddi şekilde zayıflatıcı bir etkiye sahip olan kötülüğü tıpkı karanlıkta, cehalet ve hastalıkta olduğu gibi “iyiliğin yokluğu” olarak görür. Eğitimli okuyuculara, yirminci yüzyıl esnasında hemcinsleri olan milyonlarca insanı sistematik olarak işkenceden geçiren, küçük düşüren ve yok eden canavar kişiliklerden bazılarının karakterinin bir dizi yeni ve hayal gücü kuvvetli analizi sunulmadan geçen pek az yayın dönemi vardır. Birey, bilimsel otorite tarafından,

besbelli ki dipsiz olan bir insanlık nefretini körükleyen saplantıları anlama arayışında, ebeveyn suistismali, sosyal dışlama, mesleki hayal kırıklıkları, yoksulluk, adaletsizlik, savaş deneyimleri, olası genetik arazlar ve nihilist edebiyat gibi olguların her birine -veya bunların çeşitli bileşimlerine- verilmesi gereken ağırlık üzerinde düşünmeye davet edilmektedir. Böylesi güncel spekülasyonların göze çarpan eksikliği, bir yüzyıl kadar yakın bir süre önce bile deneyimli yorumcuların, yan nitelikleri ne olursa olsun koyabilecek oldukları ruhani hastalık teşhisidir.

Eğer birlik gerçekten de insan gelişiminin en ciddi imtihanı ise, ne tarih, ne de Takdir-i İlahi, ona bile bile el kaldırma yoluna gidenleri kolayca affetmeyecektir. Güvenme sürecinde insanlar, kişisel savunma mekanizmalarını bir kenara bırakıp kendilerini diğer insanlara açarlar. Böyle yapmadan, ortak hedefler uğruna kendilerini canı gönülden adayabilmenin başka bir yolu yoktur. Hiçbir şey, iyi niyetle girilen taahhütlerin, karşı taraf için, elde edilmiş bir avantajdan ve görünüşte birlikte üstlenilen şeylerden farklı ve hatta onlara zıddı gizli amaçlara ulaşmada bir araçtan başka bir şey ifade etmediğini ansızın keşfetmek kadar yıkıcı değildir. Böylesi bir ihanet, kayıtlı en eski ifadelerinden birini Kabil'in hikayesinde bulan, insanlık tarihinin inatla tekrar etmiş bir ilmeğidir (Kabil, kardeşinin [*Habil*] inancını Tanrı'nın teyid edip kabul etmesiyle onu kıskanmıştı). Eğer dünya insanların yirminci yüzyıl boyunca çektiği dehşet verici acılar geriye bir ders bıraktı ise bu da, karanlık bir geçmişten miras kalan ve yaşamın her kesimindeki ilişkileri zehirleyen, etkisi tüm sisteme yayılmış ayrılık hastalığının bu çağda, aklın tasavvur edebileceği her şeyden daha vahşice olan şeytanî davranışa kapıyı ardına kadar açabileceği gerçeğinde yatmaktadır.

Kötülüğün bir ismi varsa, o da şüphesiz, iyi niyet sahibi insanların geçmişten kaçma ve yeni bir geleceği birlikte inşa etme arayışlarıyla zar zor başarılan barış ve uzlaşma sözleşmelerinin kasıtlı ihlalidir. Birlik, kendi doğası gereği fedakârlık ister. Hz.Abdülbaha diyor ki, "...benlik sevgisi, insanoğlunun çamuruna yoğrulmuştur."⁵⁹ Ego, O'nun deyiimiyle "inatçı benlik"⁶⁰, kendince özgürlüğü olarak düşündüğü şeye konulmuş sınırlamalara içgüdüsel şekilde karşı koyar. Serbestliğin sunduğu zevklerden gönüllü olarak vazgeçmek için birey, doyumun başka bir yerde mevcut olduğuna inanmalıdır: Nitekim söz konusu doyum, her zamanki gibi ruhun eninde sonunda Tanrı'ya teslim olmasında yatmaktadır.

Böyle bir teslimiyetin mücadelesini göğüsleyebilmekteki başarısızlık, özellikle yüzyıllar boyunca Tanrı Elçilerinin ve onların öğrettiği ideallerin ihanete uğramasının mahvedici sonuçlarında kendini göstermiştir. Bu tartışma, Hz.Bahaullah'ın Kendisini tanıyan ve amacına hizmet edenlerin birliğini başarılı bir şekilde koruduğu vasıta olan özel Sözleşme'nin doğası ve koşullarını bir gözden geçirme yeri değildir. Sözleşmenin, ona yalandan bağlanmış kimseler tarafından kasıtlı olarak ihlali için O'nun kullandığı dilin şiddetine dikkat çekmek yeterli olacaktır: "Ondan yüz çevirenler Her şeye gücü yeten Rabbinin nazarında en dip cehennemnin sakinleri arasında addedilirler."⁶¹ Bu ayıplamanın sertliği için sebep çok açıktır. Cinayet, tecavüz ve dolandırıcılığın toplumun iyiliği açısından yarattığı tehlikeyi ya da bireyin korunması için toplumun alması gereken etkin önlemleri kabul etmede az sayıda insan tereddüt edecektir. Ancak, denetlenmediği takdirde, birliğin yaratılması için hayatî öneme sahip araçların kendisini harap edebilecek, -Abdülbaha'nın ödün vermez sözleriyle "hatta Mukaddes Ağacın tam köklerine inen bir balta gibi"⁶² olabilecek- bir sapkınlık konusunda Bahailer nasıl olur d abaşka türlü düşünebilir ki? Mesele, entelektüel bir görüş ayrılığı, hatta ahlaki bir zayıflık sorunu değildir. Birçok insan, şu veya bu türlü otoriteyi kabul etmeye karşı direnç gösterir ve sonuç olarak bunu gerektiren durumlardan kaçıp uzaklaşır. Bahai Dini'ne cezbolan, ama sebep ne olursa olsun ondan çıkmaya karar veren bireyler bunu yapmakta tamamen özgürdürler.

Ahit bozma, tabiatında tamamıyla farklı bir olgudur. Etkisinde kalanlarda uyandırdığı dürtü, sadece kişisel tatmine veya topluma katkıda bulunmaya vasıta olduğuna inandıkları herhangi bir yolda özgürce koşmak değildir. Bundan çok, bu gibi kişiler, doğacak zarar önemli olmaksızın ve bu toplumun birer üyesi olarak kabul edilmekle altına girdikleri ciddi sorumlulukları dikkate almaksızın, kendi kişisel isteklerini mümkün olan her yoldan topluma kabul ettirmeye yönelik, açıkça dizginlenemez bir kararlılık tarafından harekete geçirilmişleridir. En sonunda benlik, sadece o bireyin kendi hayatında değil, aynı zamanda etkilemeyi başardığı başka bütün hayatlarda da hakim bir güç haline gelir. Uzun ve acıklı deneyimlerin yeteri kadar kesin bir şekilde gösterdiği gibi, seçkin bir soy, akıl, eğitim, dindarlık veya toplumsal liderlik gibi donanımlar, insanlığın hizmetine olduğu kadar kişisel ihtirasın boyunduruğu altına da girebilir. Geçmiş çağlarda farklı nitelikteki ruhani öncelikler ilahi amacın odağı iken, bu gibi asiliklerin doğurduğu sonuçlar, Tanrısal Vahiyler silsilesindeki herhangi bir aşamanın ana mesajını kirletememişlerdir. Bugün gezegenin fiziksel birleşmesinin

beraberinde getirdiği engin fırsatlar ve dehşetli tehlikelerle birlikte, birliğin gereklerine bağlılık, Tanrı'nın iradesine ya da aynı nedenle, insanlığın refahına adanmanın her tür yolu için mihenk taşı haline gelmektedir.

*

Tarihindeki her şey Bahai Emri'ni, karşı karşıya olduğu meydan okumaya cevap verecek şekilde donatmıştır. Gelişiminin görece bu erken -ve kaynaklarının halihazırdaki gibi kısıtlı olduğu- aşamasında Bahai girişimi, kazanmakta olduğu saygınlığı tamamıyla hak etmektedir. Bir gözlemci, başarılmakta olan şeyleri takdir edebilmek için, onun ilahi bir kaynaktan gelme iddiasını kabul etmek zorunda değildir. Sadece bu dünyaya özgü bir olgu olarak alındığında bile, Bahai toplumunun yapısı ve başarıları, uygarlık buhranı ile ciddi şekilde ilgilenen herhangi birinin dikkatini çekecek kadar kendi kendilerini doğrulamaktadır; çünkü bunlar dünya halklarının, tüm çeşitlilikleriyle, tek bir ırk olarak tek bir küresel vatanda yaşamayı, çalışmayı ve mutlu olmayı öğrenebileceğinin kanıtlarıdır.

Bu gerçek, daha fazla bir vurgulamaya ihtiyaç varsa, Emrin büyümesi ve sağlamlaşması için Yüce Adalet Evi'nce tasarlanmış olan ardışık Planların aciliyetinin altını çizmektedir. İnsanlığın geri kalanı, Hz. Bahau'llah'ın yazılarında cisim bulan birlik vizyonuna kendini samimiyetle adanmış bu topluluğun, toplumsal iyileştirme programlarının sürekli güçlenen bir destekleyicisi olacağını bekleme hakkına sahiptir; kaldı ki bu iyileşme, kesinlikle birliğin gücünden gelen başarılarla bağlıdır. Beklentiye cevap vermek, Bahai toplumunun hep daha hızlanan adımlarla büyümesini, işine vakfedilmiş insan ve materyal kaynaklarını büyük ölçüde katlamasını ve benzer düşünüşe sahip organizasyonlara faydalı bir yoldaş olmak üzere donatılmış olduğu yetenek çeşitliliğini daha da artırmasını gerektirecektir. Çabanın toplumsal hedeflerine eşlik etmesi gereken bir şey de, henüz Hz. Bahau'llah'ın misyonundan haberi olmayan, ama onun birçok ideallerinden esinlenmiş aynı derecede samimi milyonlarca insanın, kalıcı bir anlamı olacak hizmet yaşamları bulma fırsatına olan özlemlerinin takdir edilmesidir.

Bu nedenle, Bahai toplumunda kök salmakta olan sistematik büyüme kültürü, bu sayfalarda tartışılan güçlüğe karşı dostların verebilecekleri en etkili cevap gibi görünmektedir. Yaratıcı Kelime'nin içine yoğun ve sürekli olarak dalma deneyimi, kişiyi, toplumu sarmış olan ve değişime yönelik isteği felç eden -Hz. Bahau'llah'ın "şeytani hayalin tecessümünün işaretleri"⁶³ tabir ettiği şey olan- maddiyatçı sanrılara tutsaklıktan uzaklaştırarak, gittikçe daha fazla özgürleştirir. Kişide, arkadaşları ve tanıdık çevresinin birliğe duydukları büyük isteğin olgun ve akılcıca bir ifade bulmasına hizmet etme kapasitesi geliştirir. Şu anki Plan'ın çekirdek aktivitelerinin -çocuk sınıfları, dua toplantıları, çalışma çemberleri- doğası, henüz kendini Bahai saymayan artan sayıda insanın sürece katılmakta kendilerini özgür hissetmelerine izin vermektedir. Sonuç, yerinde bir deyimle "ilgili toplum" denilen şeyi ortaya çıkarmak olmuştur. Deneyimlerin de gösterdiği gibi, katılımdan faydalandıkça ve Emrin amaçladığı hedeflerle özdeşleşmeye başladıkça, onlar da kendilerini Hz. Bahau'llah'a, O'nun amacının aktif araçları olarak bütünüyle adamaya eğilimlidirler. O halde bu ortak hedeflerden başka, Plan'ın kalpten savunulması, Bahai toplumunun, insanlığın yüzleşmek durumunda kaldığı ve olağanüstü çaba gerektiren meselenin çözümüne katkısını muazzam derecede güçlendirme potansiyeline sahiptir.

Eğer Bahailer, Hz. Bahau'llah'ın emirlerini yerine getirmek istiyorlarsa, yine de toplumun iyileştirilmesine destek olma ve Bahai Dini'ni tebliğ etme paralel çabalarının dikkat çekmek için rekabet eden iki aktivite olmadığını anlamaları, açıkçası ki çok önemlidir. Daha ziyade bunlar, tek bir tutarlı küresel programın iki ayrı niteliğidirler. Özellikle dostların karşı karşıya geldiği yaklaşım farklılıkları en çok, birbirinden farklı gereksinimler ve farklı araştırma aşamalarında ortaya çıkmaktadır. Özgür irade, ruhun doğasında olan bir yetenek olduğundan, Hz. Bahau'llah'ın öğretilerini araştırmaya cezbolmuş her bir kimse, ruhani arayışın bitmek bilmeyen yolculuğunda kendi yerini bulmak ihtiyacını duyacaktır. Kendi bilincinin mahremiyetinde ve herhangi bir baskı olmaksızın, bu keşfin beraberinde getirdiği ruhani sorumluluğa karar vermesi gerekecektir. Bununla birlikte, bu özerkliği akılcıca kullanabilmek için hem dünyanın geri kalan nüfusu gibi kendisini de yakalayıp kavramış olan değişim süreci üzerine bir bakış açısı, hem de kendi hayatı için taşıdığı anlamları konusunda berrak bir anlayış elde etmelidir. Bahai toplumunun zorunlu görevi, insanlığın Tanrı ile yeniden buluşmak üzere yöneldiği evrensel hareketinin her aşamasına yardım etmek için gücünün yetebildiği her şeyi yapmaktır. Hz. Abdülbaha'nın miras bıraktığı İlahi Plan, bu işi ileri götüren vasıtaadır.

Din birliği ideali, her ne kadar sorgulanmayacak derecede önemli de olsa, Hz. Bahau'llah'ın mesajını paylaşma görevinin dinler arası bir proje olmadığı açıktır. Zihnin aradığı şey akli bir kesinlikken, ruhun can attığı şey,

ikana ulaşmaktır. Süreci ne kadar hızlı ya da aşamalı olursa olsun, böylesi sağlam ve içten bir inanç, tüm ruhani arayışların nihai hedefidir. Ruhun değişim deneyimi, dinsel gerçek arayışının ilgisiz ve önemsiz bir parçası değil, tersine eninde sonunda ilgilenilmesi gereken temel unsurdur. Hz.Bahaullah'ın konu hakkındaki sözleri, O'na hizmet etme çabasında olanların zihinlerinde hiç bir biçimde yer almayan "belirsizlik"ten uzaktır: "Cidden söylüyorum: Bu Gün, Mev'udun Yüzünün görülüp Sesinin işitilebileceği gündür. Allah'ın nidası yükseldi; cemalinin nuru parladı. Boş sözler gönül safhasından silinmeli ve herkes açık bir yürek ve arı bir düşünce ile Onun Zuhurunun alametlerine, Risaletinin delillerine ve Celâlinin işaretlerine bakmalıdır." ⁶⁴

*

Çağdaşlığın en ayırt edici özelliklerinden biri, tarihsel bilincin evrensel uyanışı olmuştur. Hz. Bahaullah'ın mesajının tebliğini büyük ölçüde destekleyen devrim niteliğindeki bu düşünce değişiminin sonuçlarından biri, insanların, kendilerine fırsat verildiğinde, kutsal metinlerin tamamının kurtuluş öykülerini tarihsel bağlam üzerine oturttüğünü kavrama yeteneğini kazanmalarınıdır. Semboller ve benzetmelerin yüzeysel anlamlarının ötesinde din, kutsal metinlerin de ortaya koyduğu gibi, bir sihrin keyfi yönlendirmeleriyle değil, Tanrı'nın bu amaçla yaratmış olduğu fiziksel dünyada ortaya konulan eylemler ve süreçlerle işlemektedir.

Metinler, bu bağlamda tek bir sesle konuşur: dinin hedefi insanlığın, "bir araya toplanma"⁶⁵ nın, "tek sürü ve tek çoban"⁶⁶ın olacağı çağa ulaşmasıdır; "Yeryüzü Rabbinin nuruyla aydınlanır"⁶⁷ olacağı ve Tanrı'nın iradesinin "gökte olduğu gibi yerde de"⁶⁸ yerine geleceği büyük çağ; "geleceği bildirilmiş olan gün"⁶⁹, "mukaddes şehir"⁷⁰in "Allah'tan, gökten"⁷¹ yeryüzüne ineceği zaman, "dağların başında RAB evinin dağı pekiştirilecek ve tepelerden yükselecek; ve bütün milletler ona akacaklar"⁷²ı zaman, Tanrı'nın "size ne oluyor da, kavmimi eziyorsunuz, ve hakirlerin yüzünü övüyorsunuz?"⁷³ diye sorup öğrenmek isteyeceği zaman; "sonun vaktine kadar...mühürlü"⁷⁴ olan kutsal ayetlerin açılacağı ve Tanrı'ya kavuşmanın "RABBİN ağzı ile tayin edilecek yeni bir adla"⁷⁵ gerçekleşeceği Gün; insanlığın yaşamış olabileceği, aklın alabileceği ya da dilin telaffuz edebileceği her tür şeyin tamamen ötesinde olan bir çağ: "Tıpkı ilk yaratmaya başladığımız gibi onu tekrar o hale getiririz. Bu, üzerimize aldığımız bir vaad oldu. Biz, vâdettiğimizi yaparız"⁷⁶

Bu nedenle, tarihin peygamberler vasıtasıyla gelmiş vahiyler dizisinin açıkça belirtilmiş amacı, yalnızca arayıcı bireyi kişisel kurtuluş yoluna kılavuzlamak değil, aynı zamanda tüm insanlık ailesini, gelecekte bekleyen, dünya üzerindeki yaşamın baştan aşağı değişim geçireceği muazzam bir "zamanın sonu" Olayı'na hazırlamak olmuştur. Hz.Bahaullah'ın zuhuru ne bir hazırlayıcılıktır ne de bir habercilik(nebilik)tir. Bu Olay'ın **kendisidir**. Onun nüfuzuyla, Tanrı Saltanatının temellerinin atılmasının muazzam girişimi harekete geçmiş, dünya halkları bu göreve karşılık gelen güç ve yeteneklerle donatılmıştır. Bu Saltanat, toplumsal adalet prensipleriyle biçimlenmiş, insan aklı ve ruhunun bu çağın algılayabileceğinin ötesinde olan başarıları ile zenginleştirilmiş evrensel bir uygarlıktır. "Bu Gün", diye açıklıyor Hz. Bahaullah, "Tanrı'nın en güzel lütuflarının insanlar üzerine saçıldığı gündür. Bu Gün, Allahın en büyük inayetinin bütün yaratıklara zerkolunduğu gündür... Yakında bugünkü nizamın tomarı dürülecek ve yerine başkası açılacaktır."⁷⁷

Bu amaca hizmet, Hz. Bahaullah'ın görevini insan tasarımı politik ve ideolojik projelerden ayıran temel farklılığı anlamayı gerektirmektedir. Yirminci yüzyılın korkunç olaylarını doğuran ahlâki boşluk, ideal bir toplumu tasarlama ve inşa etme konusunda -bu çaba uğruna harcanan maddi kaynaklar ne kadar büyük olursa olsun- insan aklının yetersiz kapasitesinin en uç sınırlarını ifşa etmiştir. Sonuçta katlanılan acılar, alınan dersi dünya insanların şuuruna silinmeyecek şekilde kazımıştır. Bu nedenle, dinin insanlığın geleceğine dair bakışının geçmişin sistemleriyle hiçbir ortak yanı yoktur ve bugünkülerle de sadece görece az bir ilişkisi vardır. Onun seslenişi, akılcı ruhun -eğer bu şekilde tanımlanabilirse- genlerine işlenmiş bir gerçekliğidir. Hz.İsa, iki bin yıl önce öğretiyordu ki Allah'ın Melekûtu "içinizdedir"⁷⁸. O'nun "bağ"⁷⁹, "iyi toprak üzerine ekilmiş olan [tohum]"⁸⁰, "iyi ağaç iyi meyva verir"⁸¹ gibi organik benzetmeleri, Tanrı tarafından insan ırkının zamanın başlangıcından beri yaratıcı sürecin amacı ve ok başı olarak yetiştirilen ve eğitilen bir potansiyel gücünden söz etmektedir. Devam etmekte olan sebatla yetiştirme işi, Hz. Bahaullah'ın Kendisini tanıyan ve Emri'ni kucaklayanların ellerine emanet ettiği görevdir. O halde O'nun, böyle büyük bir imtiyazdan söz ederken kullandığı yüksek dile şaşmamak gerekir: "sizler anlayış semasının yıldızlarısınız; sabahları hafif hafif esen rüzgârsınız; bütün insanlara hayat veren yavaş akışlı tatlı sularsınız..."⁸² Süreç kendi içinde kendini gerçekleştirmenin güvencesini taşımaktadır. Görür göz sahipleri için yeni yaratılış bugün her yerde ortaya

çıkaktadır, tıpkı ekilen tohumun zamanı gelince meyve yüklü bir ağaca dönüşmesi veya bir çocuğun yetişkinliğe erişmesi gibi. Sevgi dolu ve amaç sahibi bir Yaratıcının birbirini izleyen zuhurları, yeryüzü sakinlerini tek bir aile olarak ortak rüşte erecekleri zamanın eşiğine getirmiştir. Hz.Bahau'llah, şimdi insanlığı kendi mirasına yönelmeye çağırmaktadır: “Hasta dünyayı sağaltmak için Hakkın takdir buyurduğu en müessir ilaç ve en kuvvetli vasıta bütün milletlerin tek bir Davada ve ‘Tek Bir Ortak İnanç’ta birleşmeleridir.”⁸³

Bahai Eserleri
Basım ve Dağıtım A.Ş.

KAYNAKLAR

- 1 Yedi Vadi ve Dört Vadi – Sayfa 26 (Işık Yayınevi, Adana, 1985)
- 2 Bahauallah'ın Sesi, no.61, sayfa 62, (Türkiye Bahaileri Ruhani Milli Mahfili, İstanbul 1987)
- 3 Bahauallah'ın Sesi, no.16, sayfa 23, (Türkiye Bahaileri Ruhani Milli Mahfili, İstanbul 1987)
- 4 Tablets of Baha'u'llah revealed after the Kitab-i Aqdas (Wilmette: Baha'i Publishing Trust, 1983), section LXI. (Kitab-ı Akdes'ten sonra nazil olmuş Levihler)
- 5 Bahauallah'ın Sesi, no.17, sayfa 24, (Türkiye Bahaileri Ruhani Milli Mahfili, İstanbul 1987)
- 6 Kurdun Oğlu Risalesi
- 7 Hz.Bahauallah, İkan Kitabı, sayfa 109 (Türkiye Bahaileri Milli Ruhani Mahfili, İstanbul 1996)
- 8 Aynı kaynak.
- 9 İkan Kitabı, sayfa 57
- 10 Aynı kaynak sayfa 58
- 11 Bahauallah'ın Sesi, no. 22.
- 12 Prayers and Meditations by Baha'u'llah (Dualar) (Wilmette: Baha'i Publishing Trust, 1987), p.311
- 13 Bahauallah'ın Sesi no.27
- 14 Aynı kaynak, no.109
- 15 Aynı kaynak, no. 81, sayfa 81
- 16 Julian Huxley, cited by Pierre Teilhard de Chardin, *The Phenomenon of Man* (London: William Collins Sons&Co.Ltd.,1959) p.243. Ayrıca bkz. Julian Huxley, *Knowledge, Morality and Destiny* (New York: Harper&Brothers, 1957), p.13.
- 17 Hz.Şevki Efendi, *The World Order of Baha'u'llah: Selected Letters* (Hz.Bahauallah'ın Dünya Düzeni: Seçilmiş Mektuplar) (Wilmette: Baha'i Publishing Trust, 1993), paragraf 182.
- 18 Bahauallah'ın Sesi no.78.
- 19 Aynı kaynak no.132.
- 20 Hz.Bahauallah, *Kitab-ı Akdes: En Kutsal Kitap*, paragraf 182.
- 21 Hz.Bahauallah, İkan Kitabı sayfa 8. (Türkiye Bahaileri Milli Ruhani Mahfili, İstanbul 1996)
- 22 Aynı kaynak sayfa 10.
- 23 Aynı kaynak sayfa 13.
- 24 Aynı kaynak sayfa 13, bir sonraki par.
- 25 İncil- Matta 13.25 (Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 2003)
- 26 Aynı kaynak. 13.29-30
- 27 Kur'an-ı Kerim, Sure 7 (A'raf), ayet 33 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998, yayın no.86)
- 28 Hz.Bahauallah *Kitab-ı Akdes*. paragraf 99
- 29 *The Summons of the Lord of Hosts: Tablets of Baha'u'llah [Ordular Rabbinin Çağruları]* (Haifa, Baha'i World Centre, 2002) paragr.126
- 30 Hz.Bahauallah, Hz.Şevki Efendi'nin *The Advent of Divine Justice* kitabındaki alıntı (Wilmette: Baha'i Publishing Trust, 1990), p. 79
- 31 Tevrat – İşaya 45.5
- 32 Timotheus 1.17
- 33 Kur'an-ı Kerim,sure 3(Al-i İmran), ayet 73
- 34 Sure 2 (Bakara), ayet 177
- 35 İncil – Matta, 5.13
- 36 Aynı kaynak, 5.14
- 37 Tevrat - Mika, 6.8
- 38 İncil - Yuhanna 14.6
- 39 Kuran-ı Kerim sure 24(Nur), ayet 35 (Elmalılı Hamdi Yazır Meali)
- 40 Tevrat, Tekvin 17.7
- 41 Bhagavad Gita, Bölüm 4 (Korhan Kaya çevirisi, Dost Kitabevi Yayınları, 2004)
- 42 Tevrat – Tesniye (Deuteronomy) 34.10-12
- 43 İncil – Yuhanna, 5.45-47
- 44 Kuran-ı Kerim, sure 2(Bakara), ayet 136 (T.Diyanet Vakfı Yayınları,1998)
- 45 Hz.Abdülbaha, *The Promulgation of Universal peace: Talks Delivered by Abdu'l-Baha during His Visit to United States and Canada in 1912*, revised edition (Wilmette, Baha'i Publishing Trust, 1995) page 236
- 46 İncil- Yuhanna, 1.10

- 47 Bahauallah'ın Sesi no.106
- 48 Abraham Lincoln, *Inaugural Adresses of the Presidents of the United States*(Washington D.C.: U.S.Government Printing Office,1989) (Başkan Abraham Lincoln'un 1865'te yaptığı açılış konuşmasından)
- 49 Kuran-ı Kerim, sure 21(Enbiya), ayet 104 (Elmalılı Hamdi Yazır Meali)
- 50 Hz.Bahauallah, Kitab-ı Akdes, paragraf 5
- 51 *The Summons of the Lord of Hosts [Ordular Rabbinin Çağruları]*, paragraf 174; aynı zamanda Bahauallah'ın Sesi, no.120
- 52 Hz.Şevki Efendi, *The World Order of Bahauallah*, page 204 (Dünya Medeniyetinin Gözler Önüne Serilişi bölümü)
- 53 Hz.Bahauallah; Hz.Şevki Efendi *The World Order of Bahauallah* sayfa.192'de alıntı. ayrıca Bahauallah'ın Sesi, no.119
- 54 Bahauallah'ın Sesi, no.106
- 55 Tablets of Baha'u'llah page 129. (Hz.Bahauallah'ın Levihleri)
- 56 Hz.Bahauallah; Hz.Şevki Efendi *The World Order of Bahauallah* sayfa.202-203'te alıntı. ayrıca Bahauallah'ın Sesi no.110
- 57 Hz.Bahauallah; Hz.Şevki Efendi *The Advent of Divine Justice* sayfa.84'te alıntı.
- 58 Bahauallah'ın Sesi, no.132
- 59 Hz.Abdülbaha, *The Secret of Divine Civilization* (Wilmette: Bahai Publishing Trust, 1990) page.96 (İlahi Medeniyetin Sırrı)
- 60 Hz.Abdülbaha'nın Yazılarından Seçmeler
- 61 Hz.Bahauallah, daha önce tercümesi yapılmamış bir Levihten.
- 62 *Will and Testament of Abdalbaha*,Wilmette: Bahai Publishing Trust, 1994. page 25 Hz.Abdülbaha'nın Vasiyetname levihleri.
- 63 Hz.Bahauallah, İkan Kitabı.
- 64 Bahauallah'ın Sesi. no.7
- 65 *The Summons of the Lord of Hosts [Ordular Rabbinin Çağruları]* paragraf 126
- 66 İncil - Yuhanna 10.16
- 67 Kuran-ı Kerim sure 39(Zümer), ayet 69
- 68 İncil - Matta 6.10
- 69 Kuran-ı Kerim sure 85(Bürûc), ayet 2 (T.Diyaret Vakfı Yayınları)
- 70 İncil - Vahiy (Esinleme) 21.2
- 71 Aynı kaynak 3.12
- 72 Tevrat - İşaya 2.2
- 73 Aynı kaynak 3.15
- 74 Tevrat - Daniel 12.9
- 75 Tevrat - İşaya 62.2
- 76 Kuran-ı Kerim sure 21(Enbiya), ayet 104
- 77 Bahauallah'ın Sesi no.4
- 78 İncil - Luka 17.21
- 79 İncil - Matta 21.33
- 80 Aynı kaynak 13/23
- 81 Aynı kaynak 7/17
- 82 Bahauallah'ın Sesi no.96
- 83 Aynı kaynak No.120